

Idealkvinnan – vem var hon då och vem är hon nu?

En historiskt jämförande innehållsanalys mellan 1400-talets *Malleus maleficarum* och nutida påvliga texter

Josefine Thorén

2014-05-30

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska Institutionen

Kurskod: MRSK30

Termin: VT terminen 2014

Handledare: Andreas Tullberg, Rouzbeh Parsi

Omfång: 14805 ord

Abstract

This essays focus is to unravel the discourses concerning women by doing a historic-comparative qualitative content analysis on *Malleus Maleficarum*, written in 1486, and modern papal writings in order to compare the similar or different ways in which the ideal woman is understood. The reason for why these materials have been chosen is based on the influential spread these writing had or have, and consequently the impact of these writing in their social, historical and cultural contexts, and therefore their influence in their times perception of the ideal woman. *Malleus* view on women resulted in the genocide known as the witch-hunt during the 15th-17th centuries, which show the immense response of its message. The papal writings effect the lives of 1,2 billion people around the world and their biddings are absorbed and followed by millions, signifying the vast influence their ideal view concerning also women.

What this essay does is examining the different discourses related to the ideal woman in order to find markers, which suggest the typical attributes and abilities used to describe her, by doing a content analysis, which conclude whether or not the markers are used similarly in past and present contexts. This is done by an androcentric analysis of the ideal women in relation to the identities of the man and the witch, understood as the bad woman, which it is this essays conviction helped shape the ideal.

Key words: ideal, woman, man, witch, androcentrism, Simone de Beauvoir, Malleus Maleficarum, Middle Ages, Catholic church, Johannes Paulus II, Benedictus XVI, qualitative content analysis.

Innehållsförteckning

Abstract	
1 Inledning.....	4
1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning.....	5
1.2 Material: <i>Malleus Maleficarum</i> och påvliga texter.....	5
1.2.1 <i>Malleus Maleficarum</i>	5
1.2.2 Påvliga texter.....	6
1.3 Användande av materialen.....	7
1.4 Forskningsetiska bedömningar.....	9
2 Kontext: <i>Malleus Maleficarum</i> och påvliga texter.....	10
3 Teori och metod.....	14
3.1 Teori.....	14
3.2 Metod.....	19
3.3 Sammanfattningsvis.....	24
4 Studie av primärmaterial.....	25
4.1 Hetero-familjen.....	26
4.2 Sexualitet.....	29
4.3 Gruppidentitet.....	31
4.4 Status.....	33
5 Analys.....	36
6 Slutsats och avslutande reflektioner.....	42
7 Förslag till vidare forskning.....	44
8 Litteraturförteckning.....	45

1. Inledning

År 1486 publicerades Heinrich Kramers och Jacob Sprengers bok *Malleus Maleficarum*¹, även känd som Häxhammaren, vars syfte var att lokalisera, identifiera och förintna det största hotet världen hade i sin nutid. Häxorna.

Malleus blev den näst mest publicerade och lästa bok, efter Bibeln, i tvåhundra år. Till och med efter att den protestantiska grenen avvecklat sig från den katolska kyrkan fortsatte Häxhammaren att användas över hela Europa och delar av Amerika, och den återgav under denna tid, tillsammans med Bibeln, den mest etablerade synen på kvinnan.

Häxan som hon identifieras som i Häxhammaren representerade allt en kvinna, enligt samhället, *inte* skulle vara. Det finns en tydlig dikotomi mellan samhällets idealkvinna och *Malleus* häxa där deras karaktäristiska attribut, egenskaper och anlag är gemensamt uteslutande, och genom att ge häxan dessa attribut, egenskaper och anlag skapar Kramer och Sprenger inte bara häxan utan även kvinnan. En identitet och bild som spreds med boken i stora delar av den euroamerikanska världen där den blev allmänt accepterad och använd.²

Detta är en plattform få nutida böcker, organisationer och människor har i dagens informationssamhälle. Den mest etablerade plattformen i jämförelse är den katolska kyrkans påve vars inflytande sträcker sig över 1,2 miljarder människor världen över. Påvens, som länken till Gud, åsikter om samhällets olika aspekter i relation till den kristna läran uppmärksammas, inspireras och ackommoderas av en stor majoritet av dessa människor, vilket gör påvens syn på till exempel genus och kvinnan väldigt inflytelserik, i likhet till den slagkraft *Malleus* fick på 1400- till 1700-talet.

Utän att påstå att påvens publikationer om kvinnor skulle dölja den aggression, det hat och de uppmaningar som följer Häxhammaren, identifierar vi kvinnor utefter samma begrepp och egenskaper idag som i den historiska kontexten Häxhammaren redogör för? Hur skiljer och liknar sig diskursen om kvinnor då och nu? Genom en jämförande undersökning med en historisk-jämförande kvalitativ metod kommer denna uppsats att försöka reda ut skillnader och likheter mellan dåtida diskursen om kvinnor med en nutida genom att göra en innehållsanalys på de givna materialen.

---

¹ Fullständig titel: *Malleus Maleficarum, Maleficas, & earum hæresim, ut phramea potentissima conterens*, vilket generellt översatt till: Häxhammaren som förintnar Häxor och deras kätterier som med ett tveeggat svärd.

² Brauner, Sigrid, *Fearless wives and frightened shrews: The construction of the witch in Early modern Germany*, University of Massachusetts Press, Amherst, 1995, s. 32.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att försöka utröna de olika markörer, vilket är det ledande begreppet för att identifiera olika begrepp och ord som används i konstruktionen av kvinnan, varefter vi identifierar kvinnans identitet och roll i samhället ur ett historiskt jämförelseperspektiv. Genom att använda mig av en kvalitativ innehållsanalys där jag jämför *Malleus* markörer med de som hittas i de påvliga texterna hoppas jag kunna identifiera ifall de begrepp och egenskaper med vilka vi identifierade kvinnor med år 1487 återfinns i nutida kontexter. Syftet är med andra ord att göra en historisk jämförelse över stor tid och rum för att identifiera skillnader och likheter om hur vi talar om idealkvinnan och hur mannen, och även häxan förstådd som den dåliga kvinnan, spelar in i konstruktionen av detta ideal eftersom en androcentrisk förståelse kommer vara av relevans.

Frågeställningen lyder därför: Hur och genom vilka markörer identifieras idealkvinnan i *Malleus Maleficarum* och i de påvliga texterna, återfinns ett liknande eller skiljande resonemang, och hur spelar den androcentriska konstruktionen av idealkvinnans in i deras resonemang?

Syftet med uppsatsen är, återigen, inte att återfinna de hatiska teman som återfinns i *Malleus*, och heller inte att beskylla jämförelseobjekten med att vara fast i en historiskt förlegade syn på kvinnor. Däremot är det av uppsatsens intresse att belysa de eventuella karaktäristiska markörer som används i *Malleus*, och som möjligen fortfarande används idag.

1.2 Material: *Malleus Maleficarum* och påvliga texter

De två primärmaterialen är boken *Malleus Maleficarum* och fem texter skrivna av påvarna Johannes Paulus II och Benedictus XVI (regeringsår mellan 1978-2013). Jag kommer nedan i detta kapitel förklara för de olika texterna och hur jag kommer använda dem. Redogörandet för deras relevans och varför jag valt dem kommer ske i detta kapitel och redogörandet för deras kontext, så som historia, uppkomst och relevans samt etablerandet av markörer, kommer ges under kapitel två.

1.2.1 *Malleus Maleficarum*

Malleus Maleficarum är sammanfattningsvis en deskriptiv och undersökande publikation rörande existensen av häxor som definitivt, argumentationen för deras utrotning och hur detta

skulle verkställas genom rättegång och sedan avrättning.³ Dessa tematiker är uppdelade i tre delar där den första delen adresserar bevisandet och vederläggandet av existensen av häxor under tre kategorier (häxan själv, demonen och Guds tillåtelse), den andra delen hanterar det faktiska utövandet av häxorna i två delar (först hanterandet av häxorna och sedan de juridiska metoderna), medan den tredje delen hanterar de juridiska metoderna av att undersöka och döma de anklagade, en juridisk process som till stora delar baseras på Nicholas Eymeric's bok *Guide book for Inquisitors*.⁴

Boken framställer kvinnor som den absoluta majoriteten av häxor, även om manliga användare av häxeri även förekommer men anses väldigt få, och framhåller en extensiv diskussion om varför det är just kvinnor, en diskussion som inte infinner sig om de manliga.

1.2.2 Påvliga texter

Denna uppsats kommer i jämförelse med *Häxhammaren* studera fem texter av påvarna Sankt Johannes Paulus II och Benedictus XVI, vari de uttalar sig om eller adresserar sig till kvinnor.

Anledningen till varför jag inte valt att inkludera påve Paulus VI grundar sig i att hans regeringstid, mellan åren 1963 och 1978, inte anses ligga inom samma moderna kontext. Påven Johannes Paulus I (vars pontifikat varade drygt en månad år 1978) och nuvarande påven Franciscus har under sina regeringsår inte hunnit publicera några konkreta verk inom ämnet.

Nedan listas texterna med namn i sin fulla längd inklusive datumet de var publicerade.

- Apostolic Letter *Mulieris Dignitatem* of the supreme pontiff John Paul II on the dignity and vocation of women on the occasion of the Marian year, 15:e augusti år 1988
- Apostolic Letter *Ordinatio Sacerdotalis* of John Paul II to the bishops of the catholic church on reserving priestly ordination to men alone, 22:a maj år 1994
- Letter of pope John Paul II to women, 29:e juni år 1995
- Address of his holiness Benedict XVI to the participants in the international convention on the theme "woman and man, the *humanum* in its entirety", 9:e februari år 2008

---

³ Mackay, Christopher S., *The hammer of witches: A complete translation of the Malleus Maleficarum*, Cambridge University Press, New York, 2009, s. 7, 10-11.

⁴ Ibid.

- Encyclical Letter *Caritas in veritate* of the supreme pontiff Benedict XVI to the bishops, priests and deacons, men and women religious, the lay faithful and all people of good will on integral human development in charity and truth, 29:e juni 2009

Texterna har alla samlats från Vatikanens egen hemsida i deras dokumentarkiv, där alla texter från apostoliska konstitutioner till återgivelses av tal finns registrerade. De texter som valts ut har valts i den mån de adresserar genus, vilket innebär att deras rankningar pendlar; påvliga encyklikor vars lära har en bindande karaktär för katoliker, apostoliska brev som står under encyklikor i rang och inte därmed inte är bindande för katoliker, allmänna brev som snarare är uppmaningar till specifika grupper, och adresseringar i form av tal, som återgivits på Vatikanens hemsida, som även de är uppmaningar till specificerade grupper.

Texterna adresserar alla i någon form genus i relation till hur detta påverkar kvinnor eller relationen mellan kvinnor och män. Vad som är av intresse är vilka markörer påvarna använder sig utav i deras beskrivningar av kvinnor, deras roll, samhällssituation och problem, och även hur hon beskrivs i sin relation till mannen.

1.3 Användandet av materialen

Malleus hanterar flera aspekter av vetenskapen av att förklara och identifiera häxor, vilket det är av författarna övertygelse är av kvinnligt kön, vilket innebär att de i sin ambition att identifiera häxor även identifierar kvinnor. Häxan i *Malleus* speglar en motsatsbild av det ideal som framhölls om kvinnan under 1400-talet och senare, varav idealbilden i sin tur är en omvänd spegling av mannens identitet. Detta innebär att boken kan ge en intressant insikt i dåtidens relativt spridda euroamerikanska syn på kvinnan genom återspeglingsarna via häxans och mannens återgivna identiteter.

Det kan dock uppstå problematiker med historiska dokument; vem som egentligen författade, dess egentliga inflytande och de egentliga källorna. I Häxhammarens fall var den så pass etablerad och inflytelserik, samt att kontexten var den uppkom var så pass dokumenterad, att Häxhammaren inte möter dessa problem på samma allvar. Det är erkänt vilka som skrev den, trots att det debatteras kring vem som var huvudförfattaren vilket inte är av intresse för uppsatsen, och inflytandet finns dokumenterat i historien tack vare de då som följde dess publikation. Angående källorna så är de inte av intresse för uppsatsen vars syfte är att analysera diskursen kring kvinnor, och eftersom boken adapterades i flera olika samhällen med olika religioner i över tvåhundra år i både katolska och senare protestantiska länder är slutsatsen att bokens diskurs om kvinnor var den allmänna, inte en långsökt slutsats att dra,

vilket gör boken till ett jämförelseobjekt vars betydelse för den kvinnliga identiteten utgör en stadig grund för en historisk analys vilket förhoppningsvis kommer leda till en gynnande och trovärdig analys av det historiska materialet.

Jämförelseobjekten från modern tid är i form texter av påvarna Johannes Paulus II och Benedictus XVI, vilket grundar sig i ambitionen att jämföra markörerna som återfinns i Häxhammaren med hur vi talar om kvinnor idag. Just dessa två påvar har varit tvungna att lyfta kvinnofrågan mer än tidigare påvar på grund av feministiskt påtryck och kvinnors fortsatta emancipation i olika sfärer i samhället som skett under dessa år. Valet av de påvliga texterna och därmed den katolska kyrkan som det moderna jämförelseobjektet grundar sig i ambitionen att hitta ett jämförelseobjekt med den plattform som liknar den Häxhammaren hade under sina tvåhundra år. I vår moderna tid är det få böcker, organisationer och personer som kan uppnå detta inflytande då det cirkulerar så många böcker, personer och organisationer som har möjlighet att representera en stor variation av åsikter. Dess ideal påverkar livet av miljoner och spelar roll på ett väsentligt plan i olika aspekter av samhället, till exempel media, undervisning, och andra arenor som formar människors åsikter och uppfattningar på ett sätt få andra aktörer har makt att göra. Det ska dock nämnas att det är uppmärksammat att olika påvars åsikter kan skilja sig rörande olika frågor och därmed även rörande synen på kvinnor. Det är även detta som spelat in i beslutet av att använda inte bara en påve då förhoppningen är att de resultat som hittas återfinns från ett bredare spektrum och därmed ger undersökningen större trovärdighet.

Dock så kan det angående påvarnas texter hävdas att påvarnas och katolska kyrkans syn på kvinnor snarare liknas till en konservativ syn än en modern, men det eliminerar inte faktumet att för miljoner kvinnor så är påvarnas och den katolska kyrkans syn deras moderna vardag, och även att dessa texter måste anpassa sig till den moderna världen, och därmed anses dessa texter relevanta för undersökningen.

Det ska även påpekas att detta inte är en religiös undersökning. Denna uppsats syfte är inte att göra en historisk exposé där det fastslås att den religiösa diskursen kring kvinnor inte utvecklats och heller inte att försöka finna samma destruktiva budskap i de påvliga texterna som återfinns i Häxhammaren. Detta är en historisk innehållsanalys och ska förstås därefter.

Anledningen till att denna uppsats är av väsentlighet, och av skillnad till tidigare forskning i relation till dessa material, är att under tidigare forskning av Häxhammaren i relation till ett jämförelseobjekt så är det de kvinnokränkande temana och den aggressiva diskursen som varit fokus för undersökningen, vilket har styrts av en ambition att hitta liknande kränkande plattformar idag. Denna uppsats har till syfte att förstå den allmänna diskursen av

idealkvinnan i historisk och nutida kontext, där fokusen ligger på en identitetsskapande istället för en identitetskränkande diskurs.

1.4 Forskningsetiska bedömningar

Som forskare i detta sammanhang är jag tvungen att se till att mina personliga värderingar och erfarenheter inte sipprar in i den objektiva analys som kommer att försöka göras. Det kan dock anses av intresse att i förhand poängtera för läsaren min personliga livsåskådning eftersom den skiljer sig så markant från de båda primärmaterialen.

Som ateist är det möjligt att fördomar och negativa föreställningar kring det kristna kvinnoidealet kan uppstå då det är en större konsensus bland ateister att det kristna kvinnoidealet är förtryckande mot det kvinnliga könet, samt restriktivt i hennes ambitioner att få definiera sig själv. Däremot är det min uppgift som forskare att inte inkorporera förutfattade stereotyper i mitt urval av de markörer jag kommer använda mig av, utan att hålla mig öppen för andra framställningar av kvinnan för att göra en så sanningsenlig analys som möjligt.

2 Kontext: *Malleus Maleficarum* och påvliga texter

Under dessa rubriker kommer en förståelse av de två primärmaterialen att redogöras för. Kontext i form av bakgrund, intentioner och genus kommer att förklaras för att få en insikt i hur materialet ska förstås. Detta kommer leda till ett användande av begreppet markörer, som kommer vara ledande för uppsatsen.

Malleus Maleficarum

I inledningen av *Malleus Maleficarum* nämns två författare: Jacob Sprenger och en kär medarbetare identifierad som Heinrich Kramer, båda även kända under sina latinska namn Jacobus Sprenger och Henricus Institoris.⁵ De två männen var båda munkar och senare inkvisitorer, genom påve Innocent VIII:s bulla om häxkraft, inom Dominikaorden. De båda männen förledde en akademisk karriär och blev båda professorer i teologi; Sprenger med en lokal inriktning på reformationer inom universitetet i Köln och inom orden, och Institoris på ett bredare internationellt plan där hans kunskaper om särskilt häxor anlitas flitigt.⁶

Det finns en debatt rörande Sprengers faktiska involvering i boken där Institoris utnämns till huvudförfattaren, något som grunder sig i Sprengers ointresse för det skrivna ordet och Institoris intresse för hotet av häxan. Den sistnämnda var engagerad i flera rättegångar, undersökningar och upplevelser rörande häxor och refererar upprepade gånger till sina egna erfarenheter i *Malleus*.

Kvinnan som hon beskrivs i *Malleus* har tydliga misogyn tendenser där kvinnan uttryckligen anses vara det svaga könet; skapad av Adams vridna revben är även hennes psyke vridet, styrd av girighet, svartsjuka och sin sexuella aptit är hon ett större offer för djävulens konst. Till och med namnet som beskriver henne skvallrar om hennes natur då *femina* som är komposition av de latinska orden *fidem* (tro) och *minus* (mindre) vilket därmed betyder av mindre tro, och det är detta som gör att kvinnan har lättare för att falla för djävulens konst än mannen eftersom han inte är vriden utan direkt skapad av Gud: rak, kontrollerad och intelligent.⁷ Det finns dock goda kvinnor i Häxhammaren som utgör motsatsen till den grälsjuka, avundsjuka och sexuellt drivna kvinnan och häxan. Idealkvinnan är istället tyst, gudfruktig och oskuld, och hon är, till skillnad från häxan som är partner till demoner, mördar barn och stjälpes samhället, en älskande mor, trogen fru och vårdar om sina egna.

---

⁵ Mackay, 2009, s. 2, 71.

⁶ Ibid, s. 3-6.

⁷ Ibid, s. 163-170.

Johannes Paulus II

Karol Wojtyła föddes år 1920 i Polen i en enkel familj. Vid tidigt skede i hans liv dog hans mor och han blev uppfostrad av sin religiösa far som sporrade honom i studierna samt uppmuntrade honom både inom sport och skådespeleri. Allt detta avbröts av det Andra världskriget men han lyckades fortsätta sina religiösa studier och efter krigets slut for han till Rom för att ta examen som präst. Under sin karriär fortsatte han att undervisa på ”andra sidan järnridån”, publicera böcker om katolsk etik och är vid 38 års ålder biskop och innehavare av två doktorstitlar. Karriären gick stadigt framåt trots hans motvilja till det stela biskopslivet och vid 58 års ålder kröns han till påve. Fokusen här är hans kända texter rörande det katolska livet; särskilt maskulinitet, femininitet, sexualitet och äktenskap.⁸

Under påvetid publicerade han bland annat *Familiaris consortio*, *Mulieris dignitatem*, *Letter to Women*, samt *The theology of the Body: Human love in the Divine*, där han i alla texter adresserar relationen mellan könen i anda av ömsesidig kärlek. Han diskuterar frågor rörande heterosexualitet, kvinnans roll inom kyrkan, äktenskap och sex, och har för efterkommande påvar satt en ram för en, enligt vissa, modernare roll för kvinnor inom kyrkan. Andra menar dock att han fortfarande håller en konservativ hållning där kvinnan associeras med moderskap där hon är den älskande modern, äktenskap där hon är den stöttande frun och omvårdnad där hon när samhället med sin kärlek.

Faktorer som skulle kunna vara frihetsavgörande för kvinnor som abort, preventivmedel, prästerskap och homosexualitet nekas kontinuerligt med referenser till kvinnans, och mannens, roll inom familjen och kvinnan naturliga identitet som inte borde influeras av manliga karaktäristiker.⁹

Benedictus XVI

Joseph Ratzinger föddes i Tyskland år 1927 och uppfostrades nära den Österrikiska gränsen i byn Traunstein, och det var där han fick sin grundläggande utbildning. Även hans liv skulle stannas upp i när nazisterna tog över men det hårda livet var inget nytt för honom. Det var under denna tid hans kärlek för den kristna läran fördjupades och efter kriget blev studierna viktigare, vilket ledde till hans prästerskap år 1951 och även till hans titel som professor inom teologi, ett yrke vari hans kunskaper var flitigt anlitade inom den katolska världen. Även hans

---

⁸ Weigel, George, *Witness to Hope*, PerfectBound, New York, 2001, s. 2-3.

⁹ Curran, Charles E., *The moral theology of the pope John Paul II*, Georgetown University Press, Washington D. C., 2005, s. 163, 168, 172, 184, 192.

prästerliga karriär gick stadigt framåt och han bidrog i båda de konklaver som röstade fram John Paul I och II, och år 2005 blev han själv vald.¹⁰

Benedictus XVI har fokuserat mindre på genus, även om det har adresserats, och mer generellt rörande familj och katolska sanningar. Rörande genusfrågor har han inspirerats mycket av Johannes Paulus II:s texter vilka han hänvisar till i under mötet angående den internationella konventionen år 2008 och även han förhöjer äktenskapet två kön och deras förökning. Han skriver om jämställdhet mellan könen där ömsesidig respekt dominerar mellan fru och make, moder och fader. Dock har även han tar tagit en aktiv ståndpunkt mot de frigörande element som nämndes under Johannes Paulus II, och menar att maskulinitet och femininitet ska existera inom de bibliskt givna ramarna där ett korsande över genusgränserna innebär en fara för samhället, vilket har blivit en konservativ åsikt som formulerats om i moderna termer. Därmed begränsas kvinnans möjlighet att definiera sig utanför de ramar hon har inom familjen och som vårdare av samhället.¹¹

Markörer

Begreppet markörer kommer vara ledande i denna uppsats rörande identifierandet av de begrepp, meningar och ord som kommer användas för att hitta hur diskursen kring kvinnor hanteras i materialen, och det är även markörerna som kommer leda till de tematiker som kommer utgöra kategorierna under analysen.

Genom en första läsning av texterna syns det ett tydligt mönster där kvinnan i relation till mannen är avgörande för hennes identitet. Hennes karakteristiska egenskaper står i direkt parallell till de manliga, och ett överlappande av dessa egenskaper över könen framställs som ett hot för samhället. Detta fenomen av androcentrisk identitetskonstruktion kommer att hanteras under kapitlet om teori och metod och därmed fortsätta att vägleda uppsatsen framåt.

Det första delmålet i denna uppsats innan en analys av materialen kan börja är att identifiera vilka markörer, det vill säga ord, begrepp och sammanhang, kvinnan identifieras i. Dessa lägger sedan grunden för de kategorier som kommer att analyseras under studien och analysen. Markörerna kommer att väljas ut baseras på de mest återkommande begrepp och ord som används i relation till kvinnan, häxan och mannen, vilket grundar sig i en komplett läsning av båda materialen.

---

¹⁰ Biography of his holiness Benedict XVI, Vatikanens hemsida och elektroniska bibliotek: *Libreria Editrice Vaticana*, hämtad 2014-05-23.

¹¹ Address of his holiness Benedict XVI to the participants in the international convention on the theme "woman and man, the *humanum* in its entirety", 2008-04-09.

Efter en första läsning av materialen är det androcentriska temat framträdande i båda med kvinnans idealmarkörer som moder, fru, vårdare, oskuld, ärofull/respektabel, mystisk, och passiv/svag. Detta i motsats till häxans som barnamördare, otillgänglig, olycksbringare, sexuellt promiskuös, lustfylld, vanryktad, och aktiv. Eller som komplement till mannens som fader, make, försörjare, sexuellt dominant, medborgare, stark, och fertil. Redogörelse för hur dessa markörer ska förstås kommer ske under studien av primärmaterialen.

Anledningen till att häxan inkluderas i denna uppsats grundar sig i att häxan personifierar ”den dåliga kvinnan”, det vill säga hur kvinnan inte ska vara vilket innebär att man utefter henne kan finna markörer för idealkvinnan. Häxan ska med andra ord förstås som den ”dåliga kvinnan” och hon återfinns i båda materialen med skillnaden att hon är fokus i Häxhammaren och inte i de påvliga texterna. Förståelsen av häxa i denna uppsats ska därmed tolkas som idealkvinnans antonym och inte som en häxa i bemärkelsen att hon kopplas till faktisk magi (även om häxan i Häxhammaren faktiskt engagerar sig med det, men det ligger inte till grund för förståelsen av henne generellt). Diskursen kring ”den dåliga kvinnan” (från och med nu: häxan) är med andra ord för talande i diskursen kring de två könen för att ignoreras.

3 Teori och metod

Nedan kommer först en förförståelse av den androcentriska teorin, både i modern och medeltida kontext. För att ytterligare förklara för läsaren hur teorin konkret ska användas kommer det finnas ett extra förtydligande under titeln Användandet av vald teori.

Efter kommer en förståelse av den kvalitativa innehållsanalysen och den historisk-jämförande metoden att redogöras för, vilket inkluderar de inriktade metoder som krävs i relation till de olika primärmaterialen.

Detta sammanfattas sedan i slutet för en full överblick.

3.1 Teori

Min teori kommer grunda sig i förståelsen av kvinnan som den Andra. Det är en förståelse att kvinnan som identitet är konstruerad i relation till mannen och manlighet, det vill säga de egenskaper och attribut som definierar det manliga könet. Detta är en förståelse som jag vill applicera på både Håxhammaren och de påvliga texterna eftersom kvinnan i de båda primärmaterialen talas om i relation till mannen och familjen. Användandet av samma teori på båda materialen trots den tidsskillnad grundar sig i att de markörer som definierar kvinnan används liknande under dessa två tidsperioder i och med att talandet av kvinnans identitet görs i relation till mannen och familjen i båda materialen.

Förståelsen kommer framförallt att grunda sig i Simone de Beauvoirs *Det andra könet* och även i Judith Butlers *Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory* samt *Gender trouble*.

Jag kommer nedan att redogöra för de olika teoretiker och filosofer vars teorier adresserar den *feministiska* förståelsen av kvinnlig identitetskonstruktion samt föreställningen av den Andra. Därmed har naturligtvis vissa teorier som adresserar för specifika områden av kvinnlig identitetskonstruktion sällats bort.

Kvinnlig identitetskonstruktion och androcentrism

”The feminine has always incarnated the category of otherness: not only in the most obvious sense of an imaginary and inferior alter ego but [...] as mystery”.¹² Vilket är sammanfattning av en förståelse av idén om androcentrism och poängen att i den Andra projiceras de

---

¹² Glócer Fiorini, Leticia, *Deconstructing the Feminine*, Karnac Books Ltd., London, 2008, s. 83.

egenskaper som inte passar normen¹³, vilket är en förståelse som dominerar i Simone de Beauvoirs bok *Det andra könet*.

”Man föds inte till kvinna, man blir det”¹⁴. Det är av de Beauvoirs övertygelse att kvinnan i historien och i hennes moderna kontext, vilket i de Beauvoirs fall måste förstås som år 1949, beskrivs som den Andra vilket innebär att kvinnan speglas i relation till mannen som beskrivs som den Enda. Författaren menar att kvinnan beskrivs i de ord, begrepp, egenskaper och anlag som skapas i mannans reflektion – att kvinnan hyser motsatsen av de karaktäristiska egenskaper som anses manliga. Då mannen är subjektet, det absoluta, blir kvinnan genast den Andre.

I Judith Butlers analys av Simone de Beauvoir framhåller hon att förståelse av citatet ”Man föds inte till kvinna, man blir det” handlar om en insikt av att ”blivandet av kvinnan” är ett medvetet väljande där kvinnan konstruerar sig själv skilt från en ontologisk fixerad status och istället blir en kvinna genom noga valt och medvetna ageranden. För Butler blir de Beauvoir citat ett uttalande som handlar om att kvinnan representerar ett förkroppsligande av möjligheter inom ett nätverk av kulturella normer.¹⁵ En patriarkalisk verklighet och språk som det även menas att de Beauvoir naivt använder sig av i *Det andra könet* med sitt användande av ”manligt” språk där ”man” och ”hans” värld dominerar i hennes språkanvändning, vilket, enligt vissa andra kritiker, visar hur mottaglig även de Beauvoir var av den manliga dominansen.¹⁶

Medan de Beauvoir ser det sociala könet som onaturligt konstruerat ser hon det biologiska könet som en självklar.¹⁷ Det är bland annat här som Butler skiljer sig från de Beauvoir då hon menar att även det biologiska könet är socialt konstruerat. Butler drar inspiration från flera utav de Beauvoirs teser och menar likt henne att könet är ett historiskt upprepat fenomen, men menar även att de Beauvoir genom sin bok möjliggjorde för konsekvenser hon själv inte förutsåg rörande konstruktion av kön. Butler menar istället hur de egenskaper och anlag som vi lagt i orden maskulin och feminin inte är reserverad för specifika kroppar utan skulle kunna appliceras beroende på hur individen agerar och vill identifiera sig som.¹⁸ Med

---

¹³ Ibid.

¹⁴ de Beauvoir, Simone, *Det andra könet*, Norstedt, Stockholm, 2002, s. 325.

¹⁵ Butler, Judith, *Sex and Gender in Simone de Beauvoir's Second Sex*, Yale French Studies, Nr 72, Simone de Beauvoir: Witness to a century, Yale University Press, 1986, s. 35-36.

¹⁶ Kruks, Sonia, *Gender and Subjectivity: Simone de Beauvoir and Contemporary Feminism*, Signs, Vol 18 Nr 1, 1992, s. 94-95, 101.

¹⁷ de Beauvoir, 2002 s. 577.

¹⁸ Butler, Judith, *Gender Trouble: Feminism and the subversion of identity*, Routledge, Chapman & Hall Inc., New York, 1990, s. 6, 8.

andra ord så är könet något performativt och innehar inte en själv-definierande kärna. Butler liknar könsroller till en teaterföreställning där manuset må variera men där rollerna fortsätter att reproduceras inom de existerande direktiv som finns.¹⁹

Skapandet av den Andra är enligt Butler en konstruktion som uppstår i uppfattning av kön som fixerade binära motsatser då det skapar en hierarki mellan de två könen. Butler menar även att den heterosexuella normen i samhället understryker dessa binära könsidentiteter där två kön i reproduktionens och artens överlevandsanda ska idealiseras, vilket sätter de som motsätter den heterosexuella matrisen och de normer vi anknutit till de två könen till ett liv som den Andra.²⁰

Butler låter förstå, enligt vissa recensenters analys av filosofen, att kön som ett material för en förståelse av män och kvinnor som olika fungerar endast inom den kulturella kontext vari förståelsen har sin grund. Utan den föreskrivna idén om könets skillnader och olikheter skulle könen uppfattas som lika. Med andra ord kan alla kroppar förkroppsliga valfritt kön.²¹ Detta leder till en förståelse att det som definierar en kvinna är det som väljs in i definitionen i den kontextuella miljön. I en analys av Butler dras en parallell mellan henne och de Beauvoir genom att mena att de två filosoferna båda anser kön vara en evig process som utgörs av de medvetna val vi gör och att kön därmed är någonting vi gör, snarare än är. Butler tar, som skrivet, även nästa steg att påstå att kön, genus och sexualitet alla är skilda från varandra²², vilket skiljer sig från de Beauvoirs och även leder till en schism i deras förståelse av den Andra där de Beauvoirs Andra är en negativ spegling av mannen och Butlers ett utanförskap som ett resultat av trotsade normer.

Monique Wittig är en teoretiker vars förståelse av kvinnan och identitet är sin egen men samtidigt speglar både de Beauvoir och Butler. Hon menar att kvinnans identitet är ett resultat av det patriarkala samhället.²³ Det är av hennes uppfattning att genom att påstå att det finns en naturlig biologisk skillnad mellan de två könen som skapar en hierarkisk ställning mellan de två så normaliserar vi det patriarkala system som är vår historia och grunden till kvinnors förtryck.²⁴

---

¹⁹ Butler, Judith, *Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory*, publicerad i *The feminist philosophy reader* av Bailey, Alison och Cuomo, Chris, McGraw-Hill, New York, 2008, s. 103

²⁰ Butler, 1990, s. 33-34, 37; Butler, 2008, s. 101-102, 105.

²¹ Brady, Anita och Schirato, Tony, *Understanding Judith Butler*, Sage, London, 2011, s. 33-35.

²² Salih, Sara, *Judith Butler*, Routledge, London, 2002, s. 46.

²³ Witting, Monique, *One is not born a woman* (1981), *Feminist theory reader: global and local perspectives* edited by McCann, Carole och Kim, Seung-Kyung, Routledge, New York, 2013, s. 246.

²⁴ *Ibid*, s. 247.

Kvinnan skapades av mannen, för mannen och, enligt Wittig, är det som skapar det kvinnliga könet hennes sociala relation till mannen. Utan mannen skulle det heller inte finnas någon kvinna, endast individer och autonomi, vilket liknar det resonemang som de Beauvoir för när hon skriver hur kvinnans identitet är en negativ spegling av mannens. Dock tar Wittig sin filosofi ett steg vidare och menar att arbeta mot dessa normer är att vägra att vara man eller kvinna, något som hon menar kan uppfyllas i förkastandet av det heterosexuella samhället då det utgör en maktladdad grund för normerna kring män och kvinnor²⁵, vilket liknas till Butlers resonemang.

I Butlers jämförelse av Wittig och de Beauvoir dras en parallell mellan de två och det menas att de båda ser mannen som den enda personen och kvinnan som det enda könet då båda författarna hänvisar till mannen som det generella och normaliserade²⁶, vilket uppenbarligen skiljer sig från Butlers förståelse av båda könen som rena konstruktioner.

Både Butler och Wittig fokuserar delar av sina studier åt forskning kring sexualitet där det heteronormativa diskuteras i parallell till homosexuella eller överkorsande sexuella identiteter. Deras förståelse att kvinnans identitet fastslås inom den heterosexuella normen utefter ett ideal som endast tjänar den nuvarande patriarkaliska maktstrukturen delar en liknande tankegång, men skiljer sig åt på flera andra punkter.²⁷

För Julia Kristeva beskriver fenomenet ”countersociety” föreställning om det patriarkala, och matriarkala, samhället, då fenomenet innebär att alienera en grupp för eget befrämjande.²⁸ I sin text uppmanar hon en tredje generation av feminister att utmana förståelsen av de två binära könen. Hon menar att skillnaden mellan könen inte endast är biologiskt och sexuellt, som många feminister har lagt sin fokus, utan snarare att skillnaden även ligger i makt, språk och mening. Hon vill att den tredje feministvågen, till skillnad från de två första, ska fokusera på individuell identitet till skillnad från att generalisera könsfrågan då det i sådana generaliseringar lättare blir en diskussion om hur könen ska komplettera varandra.²⁹

En stor majoritet av de olika filosoferna adresserar Freuds och Foucaults idéer om kvinnan och sexualitet. Freuds förståelse av kvinnan penisavundsjuka och passiva sexualitet är särskilt framträdande i Luce Irigarays teori om kvinnans breddade sexualitet som inte endast en utan

---

²⁵ Ibid, s. 248, 250.

²⁶ Butler, 1990, s. 19.

²⁷ Ibid, chapter 2 on the Heterosexual matrix, s. 35ff; Wittig, 2013, s. 248, 250.

²⁸ Kristeva, Julia, översatt av Jardline, Alice och Blake, Harry, *Women's Time*, Signs, Vol 7, Nr 1, 1981, s. 27.

²⁹ Ibid, s. 33-34.

flera, men som trots det blivit identifierad efter manligt begär som ett redskap.³⁰ Irigarays poäng är huvudsakligen att identifierandet av kvinnans sexualitet inte finner möjligheter inom det nuvarande patriarkala systemet då hennes definierande bredvid mannen inte lämnar utrymme för en egen förståelse.³¹

Androcentrism i historisk kontext

Genom en läsning av Lyndal Ropers undersökningar av maskulinitet, femininet, och häxkraft under Reformationen får man en bild av 1400-1600-talets samhälle och utveckling av kvinnliga och manliga identiteter. Roper beskriver ett heterosexuellt fallossamhälle där en medvetenhet rörande den hämmade manliga potensen och en oro över det kvinnliga inflytandet hade inte bara stor påverkan i samhället utan även på den häxjakt som utspelade sig. Den manliga makten ställdes i relation till sin sexuella makt vilket baserades på den ställning som mannen fick i ett äktenskap, som överhuvud i en familj och som medlem i, det patriarkala, samhället. För att upprätthålla en maktrelation i dessa aspekter blev kvinnan därmed fru och underordnad, och tillägnat ett liv utan medlemskap.³² Den problematiska kvinnan blev därmed ogift, sexuellt promiskuös (eller icke-oskuld), samt kvinnan som agerade likt en man eller som fick en viss position oberoende av en man³³, eftersom allt detta motsatte sig den patriarkala normen.³⁴ Maxwell-Stuart lyfter i sin bok vinklingen att kvinnor inte var uttänka offer utan snarare att de blev offer eftersom häxor bar kvinnliga karaktärsdrag.³⁵ Denna åsikt kan kontrast med frågan hur det kommer sig att häxan bar just kvinnotypiska egenskaper, särskilt när häxan var en konstruktion.

Förståelsen av genusidentiteter på detta sätt får Häxhammaren att framstå mer logisk inom sitt sociala och kulturella sammanhang då stor fokus ligger på äktenskap, sexuella relationer och potens, samt manliga positioner i samhället i relation till kvinnan, och baserat på detta

---

³⁰ Irigaray, Luce, *This sex which is not one*, Cornell University Press, New York, 1985, s. 25, 28-29.

³¹ Salih, 2002, s. 40.

³² Roper, Lyndal, *Oedipus and the Devil: Witchcraft, sexuality and religion in early modern Europe*, Routledge, London, 1994, s. 40-45, 137-138.

³³ Roper beskriver hur även organiserat systraskap även inom kloster kunde posera ett hot mot brödrasamhället och hur framträdande abbedissor levde under hot då de hotade familjeenigheten däri mannen var överhuvud, s. 41-42.

³⁴ *Ibid*, s. 40-41, 48.

³⁵ Maxwell-Stuart, P. G., *Witchcraft in Europe and the New World, 1400-1800*, Palgrave, New York, 2001, s. 63.

kan man hålla med de som påstår att kvinnan-som-häxa och kvinnan-i-relation-till-sin-man var fundamentala mönster som drev jakten framåt.³⁶

Användandet av vald teori

Alla dessa teoretiker nämnda i detta kapitel delar en förståelse av kvinnan som konstruktion. De menar alla på olika sätt och grader att den kvinnliga identiteten konstrueras i en värld präglad av androcentrism där den manliga eller den heterosexuella normen utgör ramen för båda, inbillade, könen. Denna föreställning summeras effektivt i det återigen kända citatet från de Beauvoir att ”Man föds inte till kvinna, man blir det”.³⁷ Detta är en förståelse som harmonierar med Ropers förståelse av genus och häxkraft där mannens hetero-patriarkala samhälle styr hur kvinnor identifieras, samt åsikterna som representeras av de två påvarna där kvinnans markörer som moder, fru eller vårdare existerar inom de strukturer där mannen agerar motpart eller skapare.

de Beauvoirs teori om den Andra kan argumenteras för inte är lika uppdaterad som nyare forskning kring idén samt att den visar rester av ett patriarkalt inflytande. de Beauvoir är trots det en av de teoretiker som är tydligast i sitt ställningstagande i hur kvinnans relation till mannens identitet ser ut. Författarens förståelse är även en intressant vinkel att applicera på Kramer och Sprengers samt påvarnas förståelse av könet som något gudomligt evident, särskilt eftersom Det andra könet tar upp liknande tematiker och markörer som de båda primärmaterialen adresserar. Det innebär att läsningen av primärmaterialen i relation till Det andra könet blir en intressant analys med tanke på hur olika författarna har ställt sig till deras gemensamma tematiker.

Anledningen till att Butlers teori om det kvinnliga könets konstruktion är av intresse är för att jag anser teorin kompletterande till Det andra könet då Butler i flera fall utgått från de Beauvoirs teori och därefter utvecklat nya perspektiv och frågeställningar, och alltså representerar en modernare förståelse av kön som en konstruktion av arv och miljö till skillnad från religiösa föreställningar om kön som något inom fasta ramar.

3.2 Metod

Jag kommer att använda mig av historisk-jämförelsemetod baserad på William Lawrence Neumans förståelse av metoden. Metoden grundar sig i den kvalitativa innehållsanalysen och

---

³⁶ Hults, Linda C., *The witch as muse, Art, gender and power in Early modern Europe*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2005 s. 14, 67; Mackay, 2009, s. 26.

³⁷ de Beauvoir, 2002, s. 325.

det är i kombination med denna metod jag kommer använda mig av Reinhart Koselleck för den historiska förståelsen av *Malleus Maleficarum*, och även Kevin J. Vanhoozers förståelse av exeges och hermeneutik för de påvliga texterna.

Kvalitativ innehållsanalys och historisk-jämförande metod

Graneheim och Lundman skriver hur det är av deras åsikt att en text alltid har underliggande meningar vilket innebär att en analytisk tolkning av materialet är essentiellt, särskilt i en kvalitativ innehållsanalys.³⁸ Neuman beskriver den kvalitativa analysen som ett försök att fånga meningen av ett material genom att undersöka teman, motiv och generaliseringar, och genom detta få fram information som kan presentera en sammanhängande framställning av materialet.³⁹ Malcolm Carey poängterar även att den sociala aspekten av kvalitativ forskning har makten att lyfta fram kontexter i material vilket i sin tur lyfter fram marginaliserade grupper vars existens annars inte skulle lyfts. Att lyfta fram djupare kunskaper ur nya och gamla material är, enligt Carey, en av de viktigaste egenskaperna av metoden.⁴⁰ Ett sådant tillvägagångssätt kommer vara grundläggande i denna forskning där ambitionen är att fånga en diskurs om genus som författarna inte ämnade tillgodose. Särskilt i relation till förståelsen av de Beauvoirs och Butlers förståelser av androcentrism där upplyftande av marginaliserade grupper genom analyserandet av teman och motiv i text är essentiellt för att avslöja androcentriska tendenser, vilket krävs i läsandet av *Malleus* och påvarna.

Det finns olika genrer inom den kvalitativa innehållsanalysen där olika fokus och inriktningar i hur man läser en text skiljer dem åt. Denna uppsats kommer fokusera på den historiskt-jämförande inriktningen. En av de grundande männen inom metoden är John Stuart Mill som på 1800-talet, bland annat, myntade metoderna av överenskommelse och skillnad. Dessa metoder baseras på en önskan att hitta relationer i material genom att hitta vart de överensstämmer och vart de skiljer sig⁴¹, vilket kan vara av intresse när man försöker lokalisera olika teman. Dock är metoden relativt ytterlig i dess försök att fastställa endast en sanning. I en mer nutida förståelse av metoden är anpassbarheten av större vikt

---

³⁸ Graneheim U.H. och Lundman, B, *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*, Nurse Education Today 24, 2004, s. 106.

³⁹ Neuman, William Lawrence, *Social Research Methods*, Allyn and Bacon, Needham Heights, 2009, s. 323.

⁴⁰ Carey, Malcolm, *Qualitative research skills for social works: Theory and practice*, Ashgate, Farnham, 2012, s. 5-6.

⁴¹ Mill, John Stuart, *A system of logic, ratiocinative, and inductive: Being a connected view of the principles of evidence, and the methods of scientific investigation Vol I*, Third edition, John Parker West Strand, London, 1851 (1843), s. 417ff; Neuman, 2009, s. 421-422.

En av dessa är Carey som menar att flexibiliteten av tesen är en av grundelement som finns inom metoden, där undersökningen av materialet får forma den.⁴² Detta överensstämmer med Neumans förståelse av den kvalitativa innehållsanalysen där forskaren endast har en obestämd och anpassbar teori som utvecklas i relation till materialet under tiden som forskningen framstiger.⁴³ Framförallt stämmer den överens med Neumans uppfattning av konceptualisering inom kvalitativ forskning, som kommer beskrivas längre ner.

Graneheim och Lundman menar att en kvalitativ forskning innebär att man gör en systematisk undersökning av kommunikativa material och att det inom metoden finns två olika genrer; manifest och latent metod. Skillnaden mellan manifest och latent är att manifest hanterar det uppenbara i en text medan den latent metod undersöker de underliggande meningarna av det som skrivs.⁴⁴ I en kvalitativ latent metod läser man först texterna för att sedan hitta de tematiker som överensstämmer, och efter det konstruerar man de olika kategorier som man specifikt kommer att leta efter i texterna och därefter sammanfattar man i en jämförelse hur de olika, i denna uppsats fall, markörerna stämmer överens eller inte.⁴⁵ Detta sätt kräver att ens teori till en början inte är fixerad utan öppen för det resultat materialet ger, vilket gör att den kan liknas till Neumans konceptualiseringsmetod, som nämndes ovan, där en upprepad läsning av materialet resulterar i organiserandet av det in i kategorier på basis av tematiker, koncept och liknande. Detta ska förhoppningsvis leda till nya förståelser av materialet som i sin tur blir tesen.⁴⁶ En process som redan har börjat då de Beauvoirs och Butlers förståelser av androcentrism har bekräftat markörerna som nämndes i kapitel två, och det är genom en förståelse av konceptualiseringsmetoden de redan identifierade markörerna har letats efter och senare kommer att kategoriseras.

Den historiska faktorn är viktig eftersom uppsatsen kommer hantera ett stort historiskt tidsspänn. I sin bok om metoder redogör Neuman för den historiska-jämförelsemetoden (H-J) som passande för sådan forskning. Passande för denna metod är undersökningar som sträcker sig över stora tidsliga perioder och för undersökningar av skillnader och likheter i olika samhällen när det kommer till utveckling över tid. Neuman poängterar vikten av att sätta sig in i den historiska kontexten för att undvika vinkling, samt vikten av att förstå de olika

---

⁴² Carey, 2012, s. 6.

⁴³ Neuman, 2009, s. 328.

⁴⁴ Graneheim och Lundman, 2004, s. 106.

⁴⁵ Ibid, s. 107-108.

⁴⁶ Neuman, 2009, s. 414-415.

dynamiker och lager av dessa i de situationer man tolkar och att förståelsen av *en* sanning inte är tillräcklig, till skillnad från Mills metod.⁴⁷

I en H-J-metodisk undersökning börjar med att skapa en förförståelse av de material man är intresserad av att undersöka, vilket i denna uppsats skedde under kapitel två. Detta är särskilt viktigt för att få en förståelse av det material som ska analyseras för att ha större möjlighet att hitta de större beståndsdelarna samt även de små detaljerna av vikt. Efter detta kommer förståelsen av materialet där en interaktion mellan materialet och den flexibla tes man utgick från utvecklas, detta för att komma bort från den ytliga förståelsen av materialet och sätta in variabler från tesen som kommer generera i en djupare förståelse. Detta görs genom att hitta mönster i materialet. Detta kommer i denna uppsats genomföras genom att efter första läsningen av materialet lokalisera de återkommande markörer som används i beskrivelsen av kvinnan. Här är det även viktigt att poängtera att även det som *inte* skrivs kommer att tas med i analysen eftersom även det oskrivna talar⁴⁸. Efter detta kommer förhoppningsvis ett resultat börja framträda, både i formen av ett (icke-)mönster i respektive material samt ett överlappande (icke-)mönster som återfinns i båda materialen.⁴⁹

Det är även i detta sammanhang som konceptualiseringsmetoden är av intresse där en formation av dessa (icke-)mönster kommer att kategoriseras baserat på de olika markörer som identifieras i relation kvinnan.

Det är H-J-forskarens mål att försöka erbjuda rimliga förklaringar och generaliseringar om materialet, inte att testa hypoteser och framföra en sanning. Neuman skriver: ”The researcher is satisfied when she ’builds a case’ or ’supplies supporting evidence’”.⁵⁰ Med andra ord kommer uppsatsens tes att utvecklas genom analysen.

Inriktade metoder

Hur materialen ska läsas kommer bestämmas efter deras specifika kontexter. I Häxhammarens fall är det genom en historisk analysmetod och de påvliga texterna genom en religiös hermeneutik, dock kommer metoderna att överlappa eftersom båda materialen måste ses ur religiöst och historiskt perspektiv.

Det historiska perspektivet kommer att baseras på Helge Jordhims förståelse av Kosellecks idé om begreppshistoria. I Jordheims bok *Läsningens vetenskap* skriver han i sitt kapitel om Koselleck att ”språket ger tillgång till och blir en tolkningsnyckel för att förstå föregångna

---

⁴⁷ Ibid, s. 382-387.

⁴⁸ Ibid, s. 428.

⁴⁹ Ibid, s. 387-390.

⁵⁰ Ibid, s. 414.

historiska epoker, mentaliteter och handlingsmönster”.⁵¹ Det är viktigt i en historisk läsning, och särskilt i denna uppsats där fokus kommer läggas på specifika ord och meningar, att förstå att ordens betydelse som vi förstår dem nu inte är hur de förstods i den historiska situationen, vilket även adresseras i H-J-metoden. Ord som överlevt historien har nämligen, som Koselleck formulerar det, genomgått ”en smygande översättningsprocess”. Det blir med andra ord viktigt att undersöka vad det är som finns investerat i de enskilda begrepp som analyseras, särskilt att se hur de användes i en faktisk situation.⁵²

I relation till *Malleus* måste man även vara införstådd med, vad Kevin J. Vanhoozer förstår utav J. P. Gabler, att man under medeltiden inte skilde på den bibliska läran och utövandet i sin kulturella kontext, det historiska gapet var inget man tog hänsyn till. Med andra ord ligger deras praktiska användning och skrifter om Bibeln nära dess text. Det är på modernare år som hermeneutiska omtolkningar blivit populära.⁵³ Därför är metoden rörande ords betydelse över historiska spannen viktig och kommer att användas på båda materialen eftersom analysen av primärmaterialen inkluderar att se vilka begrepp som används och hur de används *olika*, vilket blir oundvikligt när det skiljer 600 år på materialen. Detta gör Jordheims Koselleck relevant på båda. Dock kommer de påvliga texterna att behöva tolkas ur sin religiösa ståndpunkt, vilket gör att metod rörande religiös hermeneutik också är av intresse för uppsatsen.

De påvliga texterna är påvornas egna exeges och hermeneutiska tolkningar av Bibeln. Därför måste analysen ta hänsyn till påvornas specifika kontexter, därav kapitlet Kontext: *Malleus Maleficarum* och påvliga texter. I kombination med det krävs dock en förståelse av hermeneutik. En stor majoritet av forskningen är inriktad på specifikt biblisk exeges vilket bär likheter till Koselleck då biblisk exeges, som Vanhoozer beskriver det, handlar om att utveckla lingvistiska betydelser av materialets historiska kontext. Författaren menar även att de intressantaste av analyser är de som behandlar texten med en litterär integritet där tolkningen sker genom kristna värderingar, vilket ger mer rätta till textens ursprungliga syfte.⁵⁴ Vanhoozer delar upp förståelsen av en hermeneutisk analys i tre delar: författaren, boken/texten och läsaren. Författaren är av betydelse då hans intentioner är en del av kontexten vilket kan vara relevant. Texten är av intresse då även dess struktur och historiska

---

⁵¹ Jordheim, Helge, *Läsningens vetenskap: Utkast till en ny filologi*, Anthropos AB, Gråbo, 2003, s. 155.

⁵² Ibid, s. 157, 159-160.

⁵³ Vanhoozer, Kevin J., Exegesis and hermeneutics i *New Dictionary of biblical theology: Exploring the unity and diversity of Scripture*, edited by Rosner, B.S., Alexander T.D., Goldsworthy G., Carson D. A., IVP Academic, Downers Grove, 2000, s. 53.

⁵⁴ Ibid, s. 58.

kontext kan säga mycket. Läsaren inkluderas då hens förståelser av texter präglas av hens egen specifika perspektiv.⁵⁵

3.3 Sammanfattningsvis

Vad som är viktigt att ta med in i analysdelen är förståelsen av markörer som ledande begrepp och egenskaper som identifierar kvinnan, en identifikation som baserats på de Beauvoirs och Butlers teorier om androcentrism. Detta ska sedan analyseras genom att ta stor hänsyn till de historiska och religiösa kontexter vari texterna skrevs, för det är genom dessa kontexter kategorierna, som utgjorts av markörerna, kommer att förstås, analyseras och jämföras. Därför kommer Neumans förståelse av historisk-jämförande innehållsanalys användas eftersom den adresserar allt detta, och inte en diskursanalys.

Eftersom lokalisandet av markörerna måste ske genom att identifiera styckena däri dem finns måste mycket text avskalats. Detta sker genom tre utgallringar. Den första utgallringen har redan skett vilket är grovsorteringen där lokalisandet av de markörer som upprepade gånger nämns identifieras; det är dessa som nämnts i slutet av Markörer under kapitel två.

Utgallring två innebär organiserandet av markörerna in i analysvänliga kategorier som sedan kommer utgöra de titlar som utgör Studien av primärmaterialen. Där kommer markörerna under sin respektive kategori sättas i kontext, däremot kommer markörernas användning i de två primärmaterialen inte att jämföras och analyseras under detta kapitel.

Utgallring tre är resultatdelen vilket sker under kapitlet analys där de olika, eller lika, användningarna av markörerna kommer att sättas i perspektiv till varandra och analyseras.

Poängen med Studien är att redogöra för hur markörerna adresseras och används i texterna på ett redogörande plan där samlad och redovisande data angående markörerna läggs fram. Efter studien följer vad som kommer kallas själva Analysen och det är här resultaten från studien sätts i perspektiv till varandra och analyseras för att nå det slutgiltiga resultatet av uppsatsen. Resultatet sammanfattas sedan under Slutsats och Avslutande reflektioner.

---

⁵⁵ Vanhoozer, Kevin J., *Is there a meaning in this text? The Bible, the Reader, and the Morality of Literary Knowledge*, Zondervan, Michagan, 2009, s. 25-27.

4 Studie av primärmaterialet

De framtagna markörerna ur utgallring ett är, återigen:

Idealkvinna	Häxan	Man
Moder	Barnamördare	Fader
Fru	Otillgänglig	Make
Vårdare	Olycksbringare	Försörjare
Oskuld	Sexuellt promiskuös	Sexuellt dominant
Ärofull/respektabel	Lustfylld	Medborgare
Mystisk	Vanryktad	Stark
Passiv/svag	Aktiv	Fertil

Markörerna återfinns i båda texterna i mer eller mindre utsträckning, mer eller mindre underförstådda. I vissa fall används de olika eftersom intentionerna är annorlunda och dessa fall kommer att redogöras för.

Kategorierna som ett resultat av utgallring två konstrueras sedan såhär:

	Hetero-familjen	Sexualitet	Gruppidentitet	Status
Idealkvinna	Moder Fru	Oskuld	Vårdare	Ärofull/respektabel Mystisk Passiv/svag
Häxa	Otillgänglig	Sexuellt promiskuös Lustfylld	Olycksbringare Barnamördare	Vanryktad Aktiv
Man	Fader Make	Sexuellt dominant Fertil	Försörjare	Medborgare Stark

Härefter följer studien av de olika kategorierna: dess kontext i materialen, hur materialen hanterar de markörer som finns inom dem, hur detta påverkar kvinnan genom den androcentriska synvinkel som leder studien, vilket kommer leda till diskursen.

4.1 Hetero-familjen

Roper fastslog tidigare under kapitel två hur den heterosexuella normen, under den sena medeltiden, med familjen som grund upprätthöll den patriarkala struktur som satte kvinnan i en antonym till mannen. Andra konstruktioner i samhället där kvinnan inte hade detta manliga överhuvud ansågs äventyra det patriarkat som höll samhället organiserat.⁵⁶ Hetero-familjen baseras därmed på de markörer som återfinns inom den heterosexuella familjen, det vill säga moder, fader, fru och make.

I Häxhammaren blir förståelsen av patriarkatets rädsla för att förlora makt tydlig genom en förståelse av häxan, det vill kvinnan som frånsade sig Guds makt samt sin makes eller sin faders för att istället överge sig till djävulen där ingen mänsklig man hade kontroll över henne. Nedan kommer att ges exempel på de onaturliga ting häxan engagerade sig med, allt från hennes sexuella aktiviteter med demoner, mördandet av barn och krafter att skapa impotens och infertilitet, alla ageranden som kan kopplas till en rädsla för ett äventyrande av den manliga hegemonin och familjen. Kvinnan poserar plötsligt ett hot och idealkvinnan blir därmed häxans totala motsats.

Häxans partnerskap med djävulen refereras till på flera ställen i boken. Särskilt framträdande är de berättelser där kvinnan under flera år överlämnat sig till demonen och låtit honom ta den plats en make skulle ha. ”[...] for six years this woman had an incubus demon, in fact right beside her husband as he slept in bed – three times a week (on Sunday, Thursday and Tuesday) and on other, more holy nights”⁵⁷ och

’I am a demon, and if you wish, I will always be ready for your desire, and I won’t abandon you in any dire straits’. She agreed to this, and for the next eighteen years until the end of her life, she dedicated herself to those filthy acts of the Devil.⁵⁸

Berättelserna spelar ofta på de sexuella drifter en kvinna har vilket gör agerandet ännu smutsigare i ögonen av kyrkan och det understryker även den förståelse av kvinnan som en varelse styrd av köttsliga lustar.

Dessa partnerskap och involveringar med demoner resulterade såklart i barn. Det var av författarnas uppfattning att demoner tog säden av hederliga män eftersom de själva inte kunde

---

⁵⁶ Roper, 1994, s. 40-45, 137-138.

⁵⁷ Mackay, 2009, s. 292.

⁵⁸ Ibid, s. 278.

producera det, vilket innebar att barnet var den hederliga mannens barn. Dock så var ett barn tillverkat under sådana omständigheter alltid fördömd.⁵⁹

Ett annat sätt för häxan att begränsa mannens makt inom äktenskapet var att använda hennes krafter för att skapa impotens och infertilitet. Eftersom kvinnan ansågs vara en slav för sina köttsliga lustar ansågs mannen tvärtom vara i kontroll av dem. Ifall han skulle förlora kontrollen av sina begär eller ifall hans begär skulle försvinna måste det vara en kvinna involverad, vilket bevisas genom de åtskilliga berättelser där det är häxan som ligger till grund för hans sexuella ofullständighet genom att göra honom ”slät” där nere, impotent eller infertil.⁶⁰

A certain man reported that when he had lost his member and gone to a certain sorceress to regain his well-being, she told the sick man that he should climb a certain tree and granted that he could take whichever one he wanted from the nest, in which there were many members. When he tried to take a particularly large one, the sorceress said. “You shouldn’t take that one”, adding that it belonged to one of the parish priest.⁶¹

Detta beskrivs i boken som en faktisk återberättelse och ett bevis på häxornas krafter. Författarna till *Häxhammaren* var inte de första att skriva om fallosstölder⁶² men användningen av denna anekdot i *Malleus* har blivit omdebatterad eftersom den uppenbarligen skulle ansetts ett skämt i sin historiska kontext men som istället blev en bevisförande berättelse om häxornas faktiska krafter.⁶³

No, they many times take away the power to procreate, sometimes by taking away the members of the procreative ability through an appearance caused by conjuring (though not in reality), so that women cannot conceive or a man perform the act, sometimes with an illusion from conjuring, the member remaining in place. After conception, they also cause miscarriages, and often do so with countless other crimes.⁶⁴

---

⁵⁹ Ibid, s. 127.

⁶⁰ Ibid, t.ex. s. 193-194, 243, 251. 280-281, 323-324.

⁶¹ Ibid, s. 328.

⁶² Smith, Moira, *The flying phallus and the laughing inquisitor: penis theft in the Malleus Malifecarum*, Journal of Folklore Research, 2002, Vol. 39 Issue 1, s. 92-93.

⁶³ Walter, Stephens, *Witches who steal penises: impotence and illusion in Malleus Malifecarum*, Journal of Medieval & Early Modern Studies, 1998, s. 495.

⁶⁴ Mackay, 2009, s. 243.

Även detta citat illustrerar rädslan för att inte kunna föröka sig, för om det inte är mannen som stympas så är det hans fru, vilket återigen förhindrar mannens förökning och hans maktbefästade som make och fader.

I påvarnas texter kan man inte utläsa hetero-samhället genom en tredje part, dock så visar texterna upp liknande tendenser utan att det behövs. Johannes Paulus II (härefter: II) skriver i *Mulieris Dignitatem*:

It is a question of understanding the reason for and consequences of the Creator's decision that the human being should always and only exist as a woman or a man. It is only the beginning from these bases, which make it possible to understand the greatness of the dignity and vocation of women, that one is able to speak of their active presence in the Church and in society.⁶⁵

Här blir II:s ställningstagande tydligt när det rör sig om hetero-familjen vari det ska finnas en man och en kvinna, och särskilt att de ska förenas i ett äktenskap som fru och make⁶⁶, vilket ekas av Benedictus XVI (härefter XVI). XVI går även så långt att påstå att människor önskar att vara helt autonoma och självständiga riskerar att ignorera alla naturliga relationer och istället leda vägen till en förtryckande ensamhet.⁶⁷ Merril F. Unger skriver såhär om äktenskap i sin bibliska ordbok: "Without the marital tie the inhabitants of this world would have been a mixed multitude. The family circle, family instruction, and parental love and care would have been altogether unknown"⁶⁸, vilket understryker XVI:s förståelse av äktenskapet som en strikt biblisk tolkning, vilket även lyfter syftet med äktenskapet; att föröka sig.

I *Mulieris Dignitatem* höjer II det heterosexuella äktenskapet till skyarna i förståelsen att mannen och kvinnan ska förenas, lämna sina gamla familjer och skapa en ny⁶⁹, och i denna familj hyllas modern i ljuset av Heliga Maria, oskulden som blev mor, en händelse som II anser inte bara ska ses i sin historiska kontext utan i den bredd av kontexter vari mödrar existerar.⁷⁰ Han beskriver moderskapet som en kvinnas roll i livet då det är genom att vårda och nära sin familj, och därmed hela samhället, som hon upprätthåller ett syfte. Hennes roll i livet är att vara moder. Detta till skillnad från mannen som beskrivs bristande i denna aspekt,

---

⁶⁵ *Mulieris Dignitatem*, Johannes Paulus II, 1988, del 1 stycke 1.

⁶⁶ *Ibid*, del 3 stycke 6.

⁶⁷ Adress of his holiness Benedictus XVI, 2008, stycke 3.

⁶⁸ Unger, Merril F., *The New Unger's Bible Dictionary*, 3e upplagan (1966), Moody Press, Chicago, 1988, s. 1122.

⁶⁹ *Mulieris Dignitatem*, del 3 stycke 6.

⁷⁰ *Ibid*, del 2 stycke 3.

han uppmanas istället att lära sig om föräldraskap av kvinnan då hennes roll i föräldraskapet är den viktigaste, det kommer mer naturligt för henne.⁷¹

Återigen är känslan av familj viktig, även för de som lever i ensamhet frivilligt eller ej, och II skriver "A woman is 'married' either through the sacrament of marriage or spiritually through marriage to Christ. *In both cases marriage signifies the 'sincere gift of the person' of the bride to the groom*".⁷² Även här kan man diskutera, vilket Roper gjorde i den medeltida kontexten, att kvinnan som identifierar sig utan en make poserar ett hot och måste genast ställas i relation till en man.

Därmed kan det fastställas att markörerna för idealkvinnan är moder och fru, en konstruktion som återfinns inom den androcentriska teorin efter vilket man kan fastställa att hetero-familjen existerar i båda materialen.

4.2 Sexualitet

Sexualitet innebär de markörer som definierar den sexuella rollen som parterna markeras med i materialen. Som det beskrivs under kapitel två så identifieras kvinnan i *Malleus* som en varelse driven av sexuell lust, vad som skiljer henne från häxan är att häxan ger vika för denna lust och väljer att engagera sig med djävulen och kopulera med hans demoner. Det är ofta genom ett sådant engagemang som hon får sina krafter eftersom hon behöver djävulens hjälp att utföra sina dåd.⁷³

Förhållandet mellan en häxa och en demon består följaktigt av gentjänster. Han tillförser henne med allt från stillande av sexuell begär, känslan av uppvaktande och makten att utföra häxkraft, medan hon tillförser honom med sina begär, om det så är barn eller satanstyg.⁷⁴

They renounce the Catholic Faith in whole or part with a sacrilegious speech, solemnly devote themselves in body and soul, offer babies not yet reborn to the Evil One, and persistently engage in the Devil's filthy deeds through carnal acts with incubus⁷⁵ and succubus⁷⁶ demons.⁷⁷

---

⁷¹ Ibid, del 6, stycke 18, del 5 stycke 14; Letter to women, Johannes Paulus II, 1995, stycke 2.

⁷² *Mulieris Dignitatem*, del 6, stycke 21.

⁷³ Mackay, 2009, t.ex. s. 108, 119, 211, 279, 299, 399.

⁷⁴ Ibid, t.ex. s. 113, 276, 292.

⁷⁵ Incubus är en manlig demon av sexuell natur.

⁷⁶ Succubus är en kvinnlig demon av sexuell natur.

⁷⁷ Mackay, 2009, s. 120.

Detta citat förklarar de dominerande förkastade ageranden häxan åtog sig. I förkastandet av själen och sin tro ägnade hon sig hämningslöst åt djävulens önskingar som en sexuellt promiskuös varelse, vilket i mannens ögon bekräftade hans syn på kvinnans svaga sinne och kropp.⁷⁸ Hans egen sexualitet var den som skulle vara aktiv och dominerande, även om den var kontrollerad. Som det nämndes tidigare berodde hans förlorade kontroll över sin sexuella drivkraft på en kvinnas häxerier.⁷⁹

För idealkvinnan var oskulden hennes viktigaste sexuella identitet då det i Häxhammaren finns flera återberättelser om oskuldens oskyldighet och kraft.⁸⁰ Författarna skriver till och med ”A good woman is subordinated desire of the flesh”⁸¹. Det ursprungliga idealet var Heliga Maria som kombinerade oskuld och moderskap⁸², men för den vardagliga kvinnan i Häxhammaren förlorade hon sitt anseende vid förlorandet av oskulden eftersom mödrar inte erhåller den status en oskuld gör då även mödrar var kända för att ge bort sina egna barn till djävulen.⁸³ Sigrid Brauner beskriver hur oskulder som slapp sexuella distraktioner delade mannens förmåga att resonera och kunde åtnjuta vissa privilegier.⁸⁴ Med andra ord, är idealkvinnan en oskuld då förlorandet av oskulden innebär ett förlorande av det någorlunda anseende som kyskheten gav henne.

I de påvliga texterna är det framförallt oskulden men även moderskapet som utgör de två dimensioner som utgör den kvinnliga sexualiteten, även här inspiration av Heliga Maria.⁸⁵ ”In the teaching of Christ, *motherhood is connected with virginity*, but also *distinct from it*” vilket innebär att det i oskulden finns en moderlig potential. Med andra ord, lika väl som oskuld är kopplat till moderskap, så är moderskap kopplat till oskulden.⁸⁶ Och det är inom den äktenskapliga kärleken som detta får lov att blomma ut vilket illustreras i citatet ”*One cannot correctly understand virginity – a woman’s consecration in virginity – without referring to spousal love*”.⁸⁷

Lustfylld i de påvliga texterna däremot refererar snarare till den kärleksgivande individ som kvinnan påstås vara och II skriver:

---

⁷⁸ Ibid, s. 170.

⁷⁹ Ibid, t.ex. s. 193-194, 243, 251, 280-281, 323-324, 328.

⁸⁰ Ibid, s. s. 163, 278, 314, 444, 465.

⁸¹ Ibid, s. 164.

⁸² Ibid, s. 219.

⁸³ Ibid, s. 285.

⁸⁴ Brauner, 1995, s. 60.

⁸⁵ *Mulieris Dignitatem*, del 4 stycke 17.

⁸⁶ Ibid, del 6 stycke 21-22.

⁸⁷ Ibid, del 6, stycke 20.

Thus the 'perfect woman' becomes an irreplaceable support and source of spiritual strength for other people, who perceive the great energies of her spirit. These 'perfect women' are owed much by their families, and sometimes whole nations.⁸⁸

Återigen refereras kvinnan i relation till familjen och nationen, som även den är känd för att vara patriarkaliskt konstruerad, men framförallt relateras hon till sin kärleksfulla kraft i en otroligt stor utsträckning där hennes primära roll är att förena, vilket även syftas till det köttsliga enandet mellan en man och en kvinna inom äktenskapet. Syftet med enandet av mannen och kvinnan i det kroppsliga hänseendet är i sin tur att föröka sig, bilda en familj och inte låta något separera dem.⁸⁹ Både mannen och kvinnan kopplas här till sin virilitet och att upprätthålla syftet med äktenskapet. Även om den sexuella akten fortfarande är ansedd som en synd är det med andra ord möjligt att engagera sig i den genom att göra det i förståelsen av Heliga Maria.

Med andra ord är det genom oskulden idealkvinnan identifieras sexuellt i båda texterna.

4.3 Gruppidentitet

Gruppidentitet innebär de markörer som placerar subjektet i samhället, det vill säga den agerande roll de har i samhället.

Häxans roll i samhället har blivit rollen att sprida kaos i det patriarkalt organiserade samhället. Hon trotsar hetero-familjen, skapar sexuella problem och förstör framtida generationer. Hennes roll i Häxhammaren har blivit att sprida djävulens vilja i form av sjukdomar⁹⁰, naturkatastrofer⁹¹ och sexuella problem, vilket redogjordes för tidigare, och för allt detta är hon förkastad och hatad.

Häxan har genom denna roll givits en aktiv part i samhället, möjligen en anledning till varför hon jagats så intensivt. Hon erbjöd sin hjälp till den gemene mannen att få sina önskningar uppfyllda; ville en före detta älskarinna att mannen inte skulle kunna älska med sin fru⁹², ville en markägare ha regn för att vattna sina grödor⁹³, eller ville en kvinna ha hämnd efter ett bråk⁹⁴ så var det häxan man kunde rådfråga för att skapa sjukdomar, impotens och missfall.

---

⁸⁸ Ibid, del 8 stycke 30.

⁸⁹ Ibid, del 5 stycke 12.

⁹⁰ Mackay, 2009, t.ex. s. 91, 100, 104, 149, 353-354, 403-404, 443,

⁹¹ Ibid, s. 106, 281, 299, 380-386.

⁹² Ibid, s. 280-281.

⁹³ Ibid, s. 374.

⁹⁴ Ibid, s. 642-643.

Idealkvinnan blir i detta avseende vårdaren; vara god, lydig och vårda sina barn och sin man. Följande nämns i *Malleus*: ”If a woman has a husband and he agrees to live with her, let her not send away her husband. For an unbelieving man is made holy through a faithful woman”⁹⁵, samt ”The husband of a good woman is blessed. For the number of his years is double”⁹⁶ vilket tydligt visar hur idealkvinnans sonande drag ligger i hennes gudfruktighet, starka tro och hennes förmåga att vårda för sin man så att hans år förlängs. En god kvinna enligt Häxhammaren var tyst, kärleksfull och billig i drift för en man att försörja.⁹⁷

De påvliga texterna lägger även dem fokus på kvinnan som vårdare där hon rör för sina barn och sin man, vilket har illustrerats av redogörelsen för kvinnan och hennes kärleksfulla natur som hon genom sin öppenhet inspirerar och vårdar hela samhället, rent av hjälper till att forma nationer genom den.

In the light of the 'beginning', the mother accepts and loves as a person the child she is carrying in her womb. This unique contact with the new human being developing within her gives rise to an attitude towards human beings – not only towards her own child, but every human being – which profoundly marks the woman's personality. It is commonly thought that *women* are more capable than men of paying attention *to another person*, and that motherhood develops this predisposition even more⁹⁸

At this point how can I fail to mention the witness of so many Catholic women and Religious Congregations of women from every continent who have made education, particularly the education for boys and girls, their principal apostolate? How can I not think with gratitude of all the women who have worked and continue to work in the area of health care, not only in highly organized institutions, but also in very precarious circumstances, in the poorest countries of the world, thus demonstrating a spirit service which not infrequently borders on martyrdom?⁹⁹

Dessa två citat visar tydligt att området vari kvinnor identifieras är som vårdare av samhället i dess sociala praktiker rörande sjuka och barn, för trots att kvinnor bidragit till vetenskap och teknologi så är deras största fält det sociala varav han endast adresserar utbildning och omsorg likt ovan.

---

⁹⁵ Ibid, s. 163.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid, s. 162, 163, 164, 167.

⁹⁸ *Mulieris Dignitatem*, del 6 kapitel 18.

⁹⁹ Letter to women, stycke 9.

Mannens roll som försörjare är inte tydligt i de påvliga texterna även om den kan utläsas. Fokuset ligger på den kvinnliga rollen som den huvudsakliga föräldern och på mannens insikt att han står i skuld till hennes uppoffringar. Detta lämnar fadern i en roll av att ta hand om modern och barnet utanför sin uppgift att lära sig att vara en förälder. Detta leder till en förståelse av mannen som försörjare av kvinnan, särskilt på grund av idealet av moder och fru samt att kvinnan knappt refereras till rörande arbete och vilket gör henne till en hemmafru.¹⁰⁰

Idealkvinnan identifieras därmed genom sin identitet som vårdare.

4.4 Status

Status innebär till skillnad från Gruppidentitet, som indikerar deras roll i samhället, statusen de får baserat på deras gruppidentitet. Häxan i *Malleus* har redan etablerat sin status som aktiv och vanryktad i det medeltida samhället. Hon har sin roll som förstörare av den heteronormativa freden, satans sändebud och olycksframkallande rörande allt från väder till hämnd. Det går att fastställa att hon syns, i alla samhällets klasser, och att hennes status är fördömd.

Häxans aktivitet i samhället kunde dock dröja sig kvar efter hon blir dömd och straffad då hennes rykte levde kvar genom hennes familj. Statusen, eller brännmärkningen, av släktskapet med en häxa påverkade därmed hennes familjer.

Experience shows that the daughters of sorceresses always have a bad reputation in similar regards, being imitators of their mother's crimes, and that in fact virtually the entire progeny is tainted.¹⁰¹

Författarna fortsätter med att förklara hur häxor alltid måste lämna över sina kunskaper och hennes demon till en efterträdare, allt för att fortsätta eliminerandet av tron i de som lever kvar efter henne och fullfölja hennes uppgift hon åtog sig i djävulens tjänst. Även om personerna i fråga inte kunde kopplas till häxkraft bär de genom blodsband skuld och kan därmed bli berövade av sin heder och sina titlar.¹⁰² Särskilt utsatta var döttrarna och det var inte ovanligt att de misstänktes samarbeta med sin mor och de blev i sådana fall avrättade tillsammans.¹⁰³

---

¹⁰⁰ *Mulieris Dignitatem*, del 6 stycke 18.

¹⁰¹ Mackay, 2009, s. 374.

¹⁰² Ibid, s. 391.

¹⁰³ Zika, Charles, *The appearance of witchcraft: Print and visual culture in sixteenth-century Europe*, Routledge, Oxon, 2007, s. 199-203.

I Häxhammaren förespråkas därmed den ärofulla kvinnan som agerar rätt i respekt till hennes man och familj, detta genom att passa in i den passiva roll som getts henne i relation till mannens aktiva agerande i samhället. Roper förklarar hur mannen, om han skötte sig rörande alkohol och publika skandaler, ansågs en medlem av samhället och kunde accepteras in i de skrån som fanns. Även om en position som ”medborgare” inte nödvändigtvis garanterande honom några rättigheter gav det honom ett medlemskap i det lokala samhället vari han hade en position, som trots att den inte var stor alltid stod över kvinnan vilket gjorde honom och hans status starkare.¹⁰⁴

Den ärofyllda vägen för kvinnan var den passiva och kärleksfulla vari hon framstod som självklar, lättförståelig och enkel. En komplicerad grälsjuk kvinna var ansedd tortyr.¹⁰⁵

I de påvliga texterna dominerar en förståelse av ömsesidig respekt mellan de två könen. Dock har även de olika roller inom samhället där kvinnan i sin roll som moder och fru logiskt placeras i hemmet medan mannen som försörjare placeras ute i samhället. Det är naturligtvis en självklarhet att dagens kvinnor anses medborgare i samhället och att även kvinnor arbetar. Men vad som ligger till fokus i den här uppsatsen är dock diskursen kring kvinnor i dessa texter och i texterna, baserat på de logiska slutsatser som får dras baserat på de markörer som identifierats i relation till könen, placeras idealkvinnan fortfarande i en situation vari hennes roll utspelar sig i hemmet och mannens ute i samhället.

Påvarna försöker i sina texter lyfta den starka kvinnan och hennes roll i samhället, det vill säga inom familjen, hemmet och i kyrkan som de älskvärda pelarna, men kvinnans passivitet lyser ändå igenom där hennes roll enligt tron är hemma med familjen och där hennes bidrag är i form av stöttande kärlek.

Det finns ytterligare en markör som ofta kopplas till kvinnorna i de påvliga texterna och det är kvinnan som ett mysterium.¹⁰⁶ Återigen är Heliga Maria idealet och liknas även till Eva. Eva, som var den första kvinnan, och det första mysteriet men hon blir kompletterad av Maria då hon välkomnar kvinnans mysterium, och Maria i sin tur blir den ”nya Eva”. Därmed symboliserar även Maria idealkvinnan och är kvinnan som hon ”intended to be in creation and therefore the eternal mind of God”. I Maria finner därmed även Eva den sanna värdigheten av att vara kvinna.¹⁰⁷ För att omfamna sin kvinnlighet är att omfamna sitt mysterium, ett mysterium som är länkat till Guds alla mysterium. Genom att hälsa sitt feminina jag med kärlek, vilket ju är kvinnans största egenskap, så välkomnar hon världen, vilket återigen är

---

¹⁰⁴ Roper, 1994, s. 108-110.

¹⁰⁵ Mackay, 2009, s. 162.

¹⁰⁶ Letter to women, stycke 1.

¹⁰⁷ *Mulieris Dignitatem*, del 4 stycke 11.

hennes syfte. Att ena; både med sin man och familj,¹⁰⁸ och med sin kyrka vari hon är pelaren. Det är, med andra ord, genom att vara omtänksam, vårdande och omfamnande av kärlek, och med ett avstånd till de ”kvinnliga synderna” av att identifiera sig med maskulina eller häxlika drag, vari kvinnans status ligger.

---

¹⁰⁸ *Caritas in veritate*, kapitel 5 stycke 54.

5 Analys

I analysen nedan kommer resultaten från studien ovan att analyseras, sättas i perspektiv till varandra och förklaras för närmre. De olika kategorierna kommer att analyseras i fallande ordning för att göra det lättare för läsaren, men paralleller mellan de olika kan komma att ske. I Slutsats och avslutande reflektioner kommer en diskussion av resultatet från analysen att diskuteras kring.

Analys

När det kommer till hetero-familjen kan man först och främst fastställa att den existerar i båda av materialen. Idén om hetero-familjen grundades i idén om androcentrism som fick medhåll från Roper som tog androcentrismen till en medeltida kontext, en kontext som även gick att applicera även på de påvliga texterna. Även om II och XVI i sina texter diskuterar kvinnans roll i en anda av respekt, kärlek och jämställdhet mellan könen, vilket är en väldigt mycket modernare syn på relationen mellan könen än vad *Malleus* har, så kan den humana tonen inte eliminera det faktum att samma markörer dyker upp även i deras texter som i *Malleus*. Det heterosexuella förhållandet är fortfarande normen, vari det ska finnas en fru och make, och tillsammans är det deras uppgift att försöka sig.

I Häxhammaren är de sexuella aktiviteterna, makten över sexuell potens och häxans otillgänglighet bevis för hur häxor genom djävulens lust har makten att förstöra den heliga familjen eftersom demoner tog mannens plats som fader och make, vilket gjorde kvinnan otillgänglig som moder och fru för mannen, vilket i sin tur innebar ett begränsande av makt över kvinnan av patriarkatet.¹⁰⁹ Häxan poserade därmed upprepande gånger ett hot mot hetero-familjen genom sina ageranden i samhället och sin otillgänglighet. Därför anses idealkvinnan i *Malleus* vara hennes totala motsats: fru och moder.

I de påvliga texterna förklarar påvarna uttryckligen hur könen ska bestå av en man och en kvinna, hur deras syfte är att enas framför Gud och föröka sig. Familjen idealiseras och det fastställs att även fast kvinnan är singel är hon ändå bunden till ett äktenskap med Kristus, vilket gör att kvinnan, tvärt emot häxan i *Malleus*, inte kan bli ”dålig” genom att vägra äktenskap för hon är alltid i ett. Däremot kritiserar singlar hårt och kvinnor utan ambition till moderskap eller som önskar göra abort anses mördare av sina egna barn eftersom de vägrar dem liv¹¹⁰, och i detta anseende döms kvinnor genom samma markörer som i *Malleus*.

---

¹⁰⁹ Mackay, 2009, s. 127-129, 294.

¹¹⁰ Letter to women, stycke 5; *Caritas in veritate*, kapitel 2 stycke 28, kapitel 6 stycke 75.

Båda texterna visar därmed en stark ovilja mot korsandet av genuspecificerade identiteter som etablerats inom heteronormen. I *Malleus* är detta tydligt genom en utläsning av de olika markörer som tilldelats häxan, då dessa markörer ligger närmre mannen än kvinnan. Kvinnan står i direkt motsats till både häxan och mannen, medan mannen och häxan delar vissa karaktäristiska egenskaper som dock är överdrivna hos häxan. De båda har, eller vill ha, en aktiv del i samhället. Detta genom att de båda engagerar sig i arbeten eller sysslor de får betalt för. Båda är sexuellt aktiva, även om mannen förklaras vara i kontroll och häxan det inte. Att skapa svår fysisk skada ansågs på medeltiden även vara ett manligt brott, men som i häxans fall tillfaller en kvinna.¹¹¹ Häxan var med andra ord väldigt maskulin och väldigt hatad för det, vilket befast ytterligare med bilden av idealkvinnan som fru och moder, lugn och passiv, situerad i hemmet.¹¹² Brauner skriver:

The witch threatens the social order not only by suppressing fertility, but also by challenging established order. [...] The witch threatens the divinely ordained social order not only by interrupting procreation, but also by projection a world upside down in which the prescribed social and gender hierarchies of the medieval order is reversed.¹¹³

Vilket bekräftar och sammanfattar hotet som häxan spelade, så som hon även har tolkats i denna studie.

I påvarnas texter behövs det inte utläsas från en tredje part eftersom de är väldigt tydliga med deras ståndpunkt kontinuerligt i texterna. Gud skapade mannen och kvinnan. Han gav kvinnan moderskapet, och mannen faderskapet. Han gav kvinnan kärleken och omvårdnaden, och mannen ledarrollen. Könen har med andra ord tilldelade egenskaper som gör dem just till män och kvinnor, att korsa detta på något sätt är att neka Guds plan.¹¹⁴ XVI skriver hur maskulinitet och femininitet skapades för att komplettera varandra¹¹⁵, och det är av påvarnas övertygelse att detta inte får äventyras.

Äktenskap och moderskap är med andra ord av stor betydelse för båda texterna. I Häxhammaren innebär moderskapet mer positivt för mannen än för kvinnan. En familj symboliserade manlig potens och kunde till och med vara avgörande för att komma med i

---

¹¹¹ Roper, 1994, s. 116.

¹¹² Vilket bekräftar ytterligare i Brauner, 1995, s. 24.

¹¹³ Ibid, s. 40.

¹¹⁴ *Mulieris Dignitatem*, del 1 stycke 1; Letter to woman, stycke 7; Adressering av XVI, stycke 4.

¹¹⁵ Adressering av XVI, stycke 4.

vissa skrån, det vill säga att det var betydande för mannens anseende i samhället.¹¹⁶

Moderskap för kvinnan innebar indirekt att hon förlorat sin oskuld, vilket blivit fastställt var betydelsefullt för hennes status. Moderskapet kunde inte på något sätt rädda en kvinna från att bli anklagad häxa och det var ”allmänt känt”, enligt *Malleus*, att mammor gav upp sina barn till djävulen. Men trots att modersrollen i Häxhammaren har betydelse för människors liv, den styr inte bara den individuella mannens anseende utan modern är även en symbol för hetero-familjen och den patriarkala struktur varpå familjen och samhället vilar, så är modersrollen ännu viktigare i de påvliga texterna.

Det finns flera tolkningsutrymmen för hur man kan utläsa vad det innebär för kyrkan, hetero-familjen och vad det innebär för kvinnan. ”The sentiment, at once so mild and tender, which is felt by a true mother for her child, is used to illustrate the love of God for his people”¹¹⁷, så beskriver Unger moderskapet i betydelse för kyrkan. Precis som tidigare så är det kommet från Heliga Maria som representerar kyrkan och den moderliga kärleken, vilket är återkommande i påvornas texter.

Moderskapet för kyrkan illustrerar den välkomnande kärlek Maria symboliserar. Det är genom denna kärlek som kvinnan ska identifieras sig då hon är gjord för att vara mamma, vilket även är en grundläggande tanke i konstruktionen av hetero-familjen då det innebär att man placerar kvinnan i den roll inom familjen där hon uppfyller sin roll i heteronormen. Förståelsen av Maria som idealet, där hon kombinerar oskuld och moderskap för att detta sedan för dagens kvinnor ska upplösas inom äktenskapet genom kärlek, kan också tolkas som ett sätt att illustrera ett ideal där kvinnan återigen sätts inom ramen för hetero-familjen.

En viktig skillnad som därmed måste påpekas här, i en jämförelse med *Malleus*, är skiftandet av vem som gynnas av moderskapet. I *Malleus* är det uppenbart hur fokusen ligger på det manliga behovet, men i de påvliga texterna framställs kvinnan som den i behov av förökning så att hon kan identifiera sig som moder, för det är det hela hennes fysiska kropp vill, och att neka detta (med preventivmedel eller abort) liknar henne till häxan i *Malleus*.¹¹⁸

Därmed kan man konstatera att markörerna moder och fru i relation till idealkvinnan omskrivs olika men har samma symbolik.

Det är inom hetero-familjen som de resterande markörerna och kategorierna utspelar sig, vilket gör att de har sin grund i hetero-familjen. Till exempel så beskrivs idealkvinnans

---

¹¹⁶ Roper, 1994, s. 65, 72, 108-109.

¹¹⁷ Unger, 1988, s. 1222.

¹¹⁸ *Mulieris Dignitatem*, del 6 stycke 18.

sexualitet i relation till heteronormen när hon, baserat på mannens sexuella förmåga, definieras som motsatsen. Det är tydligt att det reproducerande syftet är genomgående i båda primärmaterialen vilket innebär att den sexuella naturen kommer i fokus. I *Malleus* ligger fokuset på mannen och i de påvliga texterna på kvinnan.

I Häxhammaren beskrivs den kvinnliga lusten som något hon inte kan kontrollera och som är en bidragande orsak till hennes engagemang i häxkonster. Den sexuella lusten gör henne svag, vilket överensstämmer med bilden av kvinnan i övrigt som den svaga, okontrollerade motsatsen till mannens starka ideal. Eftersom att denna svaghet är bidragande för hennes samarbete med djävulen och för den underliggande förståelsen av mannens rädsla för förlorandet av makt, så är det sexuella temat i boken genomgående. I de påvliga texterna däremot är den närmast obefintlig. Den sexuella akten är en nödvändighet för moderskapet som anses grundläggande för kvinnan men trots det adresseras den inte mer än i hintan att äktenskaplig kärlek leder till ett förenande av köttet.

En viss förklaring kan hittas i Ungers bibliska ordbok där otrohet definieras som ”Any woman, married or single, who practices unlawful sexual indulgence, whether for gain or lust”¹¹⁹, vilket kan förklara avsaknaden av påvarnas adresseringar till lust eftersom det skulle definiera kvinnan som otrogen och syndfull. Även i Häxhammaren adresseras idealkvinnans sexuella tillstånd som ett avståndstagande från köttsliga lustar och fokuset läggs i båda texterna istället på hennes överväldigande kärlek till sin familj och samhället vilket personifieras genom relationen mellan oskuld och moderskap, varav oskuld är den sexuella identiteten för kvinnan.

Den dominerande manliga sexualiteten får i dessa texter ta ett stort steg tillbaka för påvarnas budskap om kvinnans inneboende kärlek och respekt men det innebär inte att den inte existerar. I *Malleus* baseras, enligt denna uppsats, den stora sexuella fokuset på mannens rädsla för impotens och dess konsekvenser och detta illustreras genom häxans otillgänglighet moder och fru. Man kan även tolka påvarnas vilja att hålla kvinnan inom ramen för moder och fru som en liknande rädsla. Även kvinnan som oskuld passar in eftersom den står i relation till Heliga Maria och moderskapet där den naturliga övergången från oskuld är till äktenskap, vilket innebär ett kontrollerande av kvinnans sexualitet fortfarande i relation till mannen. Den sexuellt promiskuösa häxan återfinns även här genom en förståelse att en sexuellt befriad kvinna fördöms hårt.

---

¹¹⁹ Unger, 1988, s. 735.

Det går därmed att fastställa att de kvinnliga idealmarkörerna hittas i båda av materialen, det vill säga oskuld och hur även detta identifierats genom de androcentriska och heteronormativa förståelserna där kvinnan sexualitet står i relation till och är kontrollerad av mannens. Hur detta framställs skiljer sig dock åt, i *Malleus* identifieras det via häxans sexuella rykte och i de påvliga texterna genom ett tolkande av moderskapet, men gemensamt för de båda är budskapet om oskulden som den sexuella ”aktivitet” som passar sig för kvinnan, vilket i båda texterna också kan utläsas via Heliga Maria.

Egenskaperna är även sådana som är passande för de vårdande kvaliteter idealkvinnan borde ha i sin roll som vårdare i samhället. Till skillnad från häxan i *Malleus* vars mest genomgående karaktärsdrag är hennes onda vilja att förpesta samhället, luckra upp hetero-familjen och ta död på nästa generation, vill idealkvinnan, likt Maria, nära samhället, bekräfta hetero-familjen och ge liv till nästa generation.

Trots moderns, i Häxhammarens, svaga psyke och därmed otillräkneliga beteende rörande även sin roll som vårdare, så kopplas hon ändå till omsorg då placerad i hemmet med ett ansvar för make och familj. Idealkvinnan i Häxhammaren kopplas även hon till Heliga Maria vilket innebär ett liknande ideal rörande den kärlek och omsorg som kan finnas i en kvinna, något som citerades ovan rörande hur en god hustru kunde förlänga sin makes livstid.

Likt häxan, den bild av kvinnan som inte ansågs attraktiv, tvingades eller ville, vissa kvinnor att arbeta, något som naturligtvis inte omskrivs i Häxhammaren. Till skillnad från de påvliga texterna hade kvinnan ingen plattform att bli accepterad inom yrkeslivet ens inom vård och utbildning, och hennes yrken var därmed till exempel tvätterska, barmorska eller lärare till sina barn¹²⁰, främst jobb som var situerade i hem och som ansågs underlägget på grund av dess feminina natur och/eller att det var obetalt arbete.¹²¹

Mannen som försörjare framgår i Häxhammaren genom en utläsning av citat som ”Women do kill in that they empty wallets [...]”¹²² och makens relation frun till i de oräkneliga berättelserna som finns i boken. I de påvliga texterna däremot existerar inte denna förklaring av männens roll. Det har dock fastställts att mannen blir försörjaren genom förståelsen av det kvinnliga idealet som hemmafru.

Ovan resonemang leder till slutsatsen att även i detta fall sammanfaller de två materialens diskurser om kvinnor med markören vårdare.

---

¹²⁰ Hults, 2005, s. 75; Brauner, 1995, s. 24.

¹²¹ Brauner, 1995, s. 24-25.

¹²² Mackay, 2009, s. 189.

Rörande kvinnan och status är det fastställt att denna baseras på hennes uppfyllande av det givna idealet där hennes engagemang i maskulina eller häxliknande egenskaper resulterar i ett fördömande av hennes karaktär.

I båda materialen undviks hanterandet av kvinnan i arbetslivet, förutom II:s passage där kvinnor placeras inom vård och utbildning. Den arbetande kvinnan existerade dock i både det medeltida samhället och det moderna, men det utgör inte idealet. I Häxhammaren attackeras till och med det kvinnliga yrket som barnmorska som beskrivs vara den ondaste av häxor som mördar barnen, antingen genom missfall eller genom kidnappning av barnet, vars födslar hon är där för att assistera¹²³, vilket kan ses som ett exempel att tvinga kvinnor bort från arbetsmarknaden. Anledningen till detta argumenteras i denna uppsats grundas i att kvinnan genom arbetsmarknaden korsar identitetskonstruktionen av de två könen, vilket har resonerats innebära en maktförskjutning som inte accepteras i den patriarkala maktstrukturen.

Kvinnan i Häxhammaren har svårt att lyckas undvika häxstämpeln generellt. Brauner påpekar att ingenstans i Malleus försöker författarna att undervisa kvinnor i hur de håller sig borta från häxkraft utan pressar hela tiden idealet om en gudfruktig kvinna¹²⁴ och i Häxhammaren har det fastställts hur den kvinnliga statusen stod och föll med hennes häxliknande egenskaper, och hur detta rykte inte bara påverkade henne utan hela hennes familj och släktingar i generationer, både upp och ned i leden. Här skiljer sig Häxhammaren från de påvliga texterna då de istället är väldigt tydliga med hur kvinnan ska uppnå sitt syfte och ära, och hennes synder adresseras inte direkt utan får läsas ur förståelsen av idealkvinnan, vilket även det skiljer sig från Häxhammaren där idealkvinnan får läsas ut från syndaren. Materialen har med andra ord lästs utifrån de två olika motpoler angående kvinnlig status: *Malleus* från syndaren och de påvliga texterna från idealet.

I båda materialen refereras kvinnan till de markörer som listats under idealkvinnans andra kategorier, då det är uppfyllande av de markörerna hennes status ligger.

---

¹²³ Mackay, 2009, s. 212, 315.

¹²⁴ Brauner, 1995, s. 41.

6 Slutsats och avslutande reflektioner

Det finns en hel del som skiljer materialen åt, allra främst deras framställning och attityd till kvinnan, och könets relation till varandra. De påvliga texterna fokuserar på den kvinnliga gudomligheten och det ömsesidigt respekterande och jämlika förhållande som ska existera mellan könen. Malleus däremot fokuserar på de naturliga skillnader som bekräftar männens överordnad över det kvinnliga könet. Det har även visat sig att de påvliga texterna, utvalda på grund av sitt adresserande till genus, resonerat mest om kvinnan eller könets gemensamma roller i förhoppningen om att lyfta upp kvinnan, till skillnad från *Malleus* förhoppning att trycka ned. Därför har studien kring mannens identitet ibland varit tvungen att utläsas från kvinnans, vilket är en omvänd situation än vad som planerades för den androcentriska förståelsen. Det ska dock påminnas om eftersom kvinnan fått sin roll i relation till mannen från första början bekräftas ändå den androcentriska konstruktionen av kvinnan, men att det i dessa texters fokus på kvinnan lett till en omvänd situation diskursivt sätt.

Trots de olika inställningarna till det kvinnliga könet har denna uppsats lokaliserat flera markörer som, efter en innehållsanalys med grund i förförståelser kring de två materialen, speglar en liknande kvinnosyn. Utan att påstå att de påvliga texterna uppmanar de hemska konsekvenser som Malleus gör har en liknande syn på idealkvinnan, häxan och mannen identifierats.

Gemensamt för primärmaterialen är den androcentriska synen av kvinnan som grundar sig i den patriarkala och heteronormativa maktstrukturen. I båda materialen har en rädsla för ett skiftande av maktpositioner identifierats med hjälp av att analysera och jämföra de markörer kvinnan identifierats via vilket positionerar henne inom hetero-familjen vari hennes roll kontinuerligt ställs i relation till mannen. Det har genom denna uppsats också blivit förstått att denna positionering inom hetero-familjen inte visat sig gynnande för kvinnan eftersom hon fråntas emancipatoriska och autonoma möjligheter i samhället rörande självidentifiering. När idealet är konstruerat åt kvinnan och ett korsande av könsidentiteter anses destruktivt för samhället uppfostras kvinnor enligt den världsbilden som tillslut blir deras egen. Även om verkligheten kan tillåta kvinnor yrkesmässig valfrihet, familjeplanering och valfri sexualitet blir det automatiskt svårare i en kultur vars ideal motarbetar denna valfrihet och kopplar det till negativt normbrytande där kvinnor som agerar på de möjligheter de har förtalas och anses allt från barnamördare till sexuellt lösaktiga. Att bryta normer kräver därmed stort mod, samt en majoritet och ett kontinuerligt beteendemönster, faktorer som hindras av att samhällets ledande personer inför lagar, uppmuntrar åsikter och förespråkar ideal som representerar ett samhälle där den rådande patriarkala maktstrukturen förstärks.

Denna uppsats har haft som syfte att undersöka hur dessa två inflytelserika material har hanterat idealkonstruktionen av kvinnan, och huruvida den diskurs om kvinnor återfinns i en modern kontext som även den når en bred publik i vår moderna värld. Uppsatsens slutsats är att en modern kontext inte alltid är en förutsättning för en ny världsbild och att markörerna om kvinnor som återfanns i *Malleus* fortfarande existerar i den moderna världen där de utgör ett ideal för den androcentriskt skapade kvinnan.

7 Förslag på framtida forskning

Fokuset av denna uppsats har varit på diskursen kring kvinnan i en historiskt jämförande innehållsanalys vars intresse legat i hur idealkvinnan framställts i de två valda primärmaterialen, vilket har inneburit ett avståndstagande från de tematiker rörande Häxhammarens underliggande drivkrafter. En uppfattning i forskarvärlden, som skiljer sig från denna uppsats förståelse av författarnas drivande orsaker rörande det heteronormativa, patriarkala samhället, är att författarnas ambition att förverkliga häxan från folksagor till verklighet grundades i deras vacklande tro. Häxornas existens bekräftade djävulens som i sin tur bekräftade Guds. En intressant studie hade kunnat undersöka huruvida det är logiskt, konsekvenserna av det och om det genom historien återfunnits liknande kollektiva människorättskränkningar på basis av ett statuerade och återinförande av tro.

8 Litteraturförteckning

Address of his holiness Benedict XVI to the participants in the international convention on the theme "woman and man, the *humanum* in its entirety", 2008-04-09. Återfinns här:

http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2008/february/documents/hf_ben-xvi_spe_20080209_donna-uomo_en.html

Apostolic Letter *Mulieris Dignitatem* of the supreme pontiff John Paul II on the dignity and vocation of women on the occasion of the Marian year, 1988-08-15. Återfinns här:

http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/documents/hf_jp-ii_apl_15081988_mulieris-dignitatem_en.html

Apostolic Letter *Ordinatio Sacerdotalis* of John Paul II to the bishops of the catholic church on reserving priestly ordination to men alone, 1994-05-22. Återfinns här:

http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/1994/documents/hf_jp-ii_apl_19940522_ordinatio-sacerdotalis_en.html

de Beauvoir, Simone, *Det andra könet*, Norstedt, Stockholm, 2002.

Biography of his holiness Benedict XVI, Vatikanens hemsida och elektroniska bibliotek: Libreria Editrice Vaticana, hämtad 2014-05-23, gjord tillgänglig här:

http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/biography/documents/hf_ben-xvi_bio_20050419_short-biography_en.html

Brady, Anita och Schirato, Tony, *Understanding Judith Butler*, Sage, London, 2011.

Brauner, Sigrid, *Fearless wives and frightened shrews: The construction of the witch in Early modern Germany*, University of Massachusetts Press, Amherst, 1995.

Butler, Judith, *Gender Trouble: Feminism and the subversion of identity*, Routledge, Chapman & Hall Inc., New York, 1990.

Butler, Judith, *Sex and Gender in Simone de Beauvoir's Second Sex*, Yale French Studies, Nr 72, Simone de Beauvoir: Witness to a century, Yale University Press, 1986.

Butler, Judith, *Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory*, publicerad i *The feminist philosophy reader* av Bailey, Alison och Cuomo, Chris, McGraw-Hill, New York, 2008.

Carey, Malcolm, *Qualitative research skills for social works: Theory and practice*, Ashgate, Farnham, 2012.

Curran, Charles E., *The moral theology of the pope John Paul II*, Georgetown University Press, Washington D. C., 2005.

Encyclical Letter *Caritas in veritate* of the supreme pontiff Benedict XVI to the bishops, priests and deacons, men and women religious, the lay faithful and all people of good will on integral human development in charity and truth, 2009-06-29. Återfinns här:
http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20090629_caritas-in-veritate_en.html

Glocer Fiorini, Leticia, *Deconstructing the Feminine*, Karnac Books Ltd., London, 2008.

Graneheim, U.H. och Lundman, B, *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*, Nurse Education Today 24, 105–112, 2004.

Hults, Linda C., *The witch as muse, Art, gender and power in Early modern Europe*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2005.

Irigaray, Luce, *This sex which is not one*, Cornell University Press, New York, 1985.

Jordheim, Helge, *Läsningens vetenskap: Utkast till en ny filologi*, Anthropos AB, Gråbo, 2003.

Kristeva, Julia, *Women's Time*, översatt av Jardline, Alice och Blake, Harry, Signs, Vol 7, Nr 1, 1981.

Kruks, Sonia, *Gender and Subjectivity: Simone de Beauvoir and Contemporary Feminism*, Signs, Vol 18 Nr 1, 1992.

Letter of pope John Paul II to women, 1995-09-29. Återfinns här:
http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/letters/documents/hf_jp-ii_let_29061995_women_en.html

Mackay, Christopher S., *The hammer of witches: A complete translation of the Malleus Maleficarum*, Cambridge University Press, New York, 2009.

Maxwell-Stuart, P. G., *Witchcraft in Europe and the New World, 1400-1800*, Palgrave, New York, 2001.

Mill, John Stuart, *A system of logic, ratiocinative, and inductive: Being a connected view of the principles of evidence, and the methods of scientific investigation Vol 1*, Third edition, John Parker West Strand, London, 1851 (1843). Återfinns här:
<http://www.cddc.vt.edu/gutenberg/2/6/4/9/26495/26495-pdf.pdf>

Roper, Lyndal, *Oedipus and the Devil: Witchcraft, sexuality and religion in early modern Europe*, Routledge, London, 1994.

Smith, Moira, *The flying phallus and the laughing inquisitor: penis theft in the Malleus Maleficarum*, Journal of Folklore Research, Vol. 39 Issue 1, 2002.

Neuman, William Lawrence, *Social Research Methods*, Allyn and Bacon, Needham Heights, 2009.

Salih, Sara, *Judith Butler*, Routledge, London, 2002.

Unger, Merrill F., *The New Unger's Bible Dictionary*, 3e upplagan (1966), Moody Press, Chicago, 1988.

Vanhoozer, Kevin J., Exegesis and hermeneutics i *New Dictionary of biblical theology: Exploring the unity and diversity of Scripture*, edited by Rosner, B.S., Alexander T.D., Goldsworthy G., Carson D. A., IVP Academic, Downers Grove, 2000.

Vanhoozer, Kevin J., *Is there a meaning to this text?: The Bible, the reader and the morality of literary knowledge*, Zondervan, Nashville, 2009.

Walter, Stephens, *Witches who steal penises: impotence and illusion in Malleus Malifacarum*, Journal of Medieval & Early Modern Studies, 1998.

Weigel, George, *Witness to Hope*, PerfectBound, New York, 2001.

Witting, Monique, One is not born a woman (1981), *Feminist theory reader: global and local perspectives* edited by McCann, Carole och Kim, Seung-Kyung, Routledge, New York, 2013.

Zika, Charles, *The appearance of witchcraft: Print and visual culture in sixteenth-century Europe*, Routledge, Oxon, 2007.

För fortsatt läsning för intresserade, se även:

Bauer, Nancy, *Simone de Beauvoir, Philosophy, and Feminism*, Columbia University Press, New York, 2001.

Broedel, Hans Peter, *The Malleus Maleficarum and the construction of witchcraft: Theology and Popular belief*, Manchester University Press, Manchester, 2003.

Chauhan, Randeep Singh, " ... And he shall rule over thee" *The Malleus Maleficarum and the politics of misogyny, medicine, and midwifery (1484-present): A feminist historical inquiry*, Simon Fraser University, 2005.

Clark, David, *Between Medieval Men: Male friendship and desire in Early Medieval English Literature*, Oxford University Press, Oxford, 2009.

Green, Gerrett, *Theology, hermeneutics, and imagination: The crisis of interpretation at the end of modernity*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000.

Glaser, Barney G., *The constant comparative method of qualitative analysis*, Social Problems, Vol 12, University of California Press, 1965.

Henz-Piazza, Gina, *Of methods, monarchs, and meanings: a sociorhetorical approach to exegesis*, Mercer University Press, Macon, 1996.

- Hutton, Shennan, *Women and economic activities in Late Medieval Ghent*, Palgrave MacMillan, New York, 2011.
- Larner, Christina, *Witchcraft and religion*, Basil Blackwell publisher Ltd, Oxford, 1984.
- Macy, Gary, *The hidden history of women's ordination: Female clergy in the Medieval West*, Oxford University Press, Oxford, 2007.
- de Margerie, Bertrand, *An introduction to the history of exegesis (The greek fathers, volume I)*, Saint Bede's Publications, Petersham, 1994.
- Maxwell-Stuart, P. G., *Witchhunters: professional prickers, unwitchers & witch finders of the renaissance*, Tempus Publishing Limited, Stroud, 2003.
- Nichols, Aiden, *The thought of Pope Benedict XVI: An introduction to the theology of Joseph Ratzinger*, Bloomsbury Academic, London, 2005.
- Ricoeur, Paul, *Figuring the sacred: Religion, narrative, and imagination*, Augsburg Fortress, Minneapolis, 1959.
- Skopcol, Theda, *Vision and method in historical sociology*, Cambridge University Press, Cambridge, 1984.
- Stuart, Clark, *Thinking with Demons: The idea of witchcraft in Early Modern Europe*, Oxford University Press, Oxford, 2011.
- Versluis, Arthur, *The new inquisitions: Heretic-hunting and the intellectual origins of modern totalitarianism*, Oxford University Press, Oxford, 2006.